

VASA UNIVERSITET

Enheten för marknadsföring och kommunikation

Linn Alice Nova Wilhelmsson

En terminologisk analys av religionen wicca

Avhandling pro gradu i modersmålet svenska

Vasa 2019

INNEHÅLL	
FIGURER	2
SAMMANFATTNING:	3
1 INLEDNING	5
1.1 Syfte	6
1.2 Material	6
1.3 Metod	8
1.4 Tidigare forskning kring wicca och terminologi	9
2 WICCA I FOKUS	11
2.1 Religionen wicca i världen	11
2.2 Wiccans historia i Finland	12
2.3 Avgränsning av wicca i denna avhandling	13
3 TERMINOLOGISK TEORI	16
3.1 Begreppsanalys	17
3.1.1 Begreppskännetecken	18
3.1.2 Begreppsrelationer och begreppssystem	19
3.2 Definitionsskrivande	21
3.3 Termutvärdering	22
3.3.1 En god term	23
3.3.2 Nybildning av termer	25
3.4 Satellitmodellen	26
4 ANALYS	29
4.1 Begreppsinventering och avgränsning	29
4.2 Begreppsanalys	32
4.3 Definitionsskrivning	38
4.4 Termutvärdering	43
5 DISKUSSION	47
KÄLLFÖRTECKNING	51
BILAGA 1. Satellitmodell 4.2.2016	55
BILAGA 2. Termlista	56

TABELLER

Tabell 1. Inkluderade och exkluderade begrepp och termer	31
Tabell 2. Känneteckenanalys av de wiccanska sabbaterna	38

FIGURER

Figur 1. Begreppstriangeln	16
Figur 2. Begreppsbildning	18
Figur 3. Ett generiskt begreppssystem	20
Figur 4. Ett flerdimensionellt begreppssystem	20
Figur 5. Preliminär satellitmodell över det wiccanska begreppssystemet	27
Figur 6. Satellitmodellen efter begreppsinventering och avgränsning	30
Figur 7. Delområdet Redskap	34
Figur 8. Delområdet De wiccanska högtiderna	34
Figur 9. Delområdet Wiccautövaren	35
Figur 10. Delområdet Etik inom wicca	36
Figur 11. Delområdet Ritual	36
Figur 12. Underkategorin Uttryck	37
Figur 13. Definitionen av Samhain	39
Figur 14. Begreppssystemet efter definitionsskrivningen	43

VASA UNIVERSITET**Enheten för marknadsföring och kommunikation**

Författare:	Wilhelmsson Linn Alice Nova
Avhandling pro gradu:	En terminologisk analys av religionen wicca
Examen:	Filosofie magister
Ämne:	Modersmålet svenska
Årtal:	2019
Handledare:	Bodil Haagensen

SAMMANFATTNING:

Syftet med avhandlingen är att analysera den svenska terminologin inom religionen wicca och ge rekommendationer kring det svenska språkbruket. Det har funnits ett behov av preskriptiva riktlinjer inom området en längre tid, eftersom religionen har sina rötter i den engelskspråkiga världen, och den svenska terminologin i översättningar har konstaterats vara bristfällig. Resultaten uppnås genom en terminologisk analys av två böcker som översatts till svenska, en enkät gällande de mest centrala termerna, två svenska hemsidor och dialog med svenskspråkiga wiccaner.

Analysen bestod av tre huvudsakliga skeden: Begreppsanalys, definitionsskrivande och termanalys. Begreppssystemet undergick avsevärda förändringar under samtliga skeden, och resultaten sammanfattas i en slutrapport som innehåller termer, definitioner och fotnoter. Slutrapporten inkluderade 55 begrepp. Begreppen delades in i fem underkategorier: Nyhedendom, wiccan, etik, ritual, högtider och redskap samt en undergrupp med liturgiska uttryck.

Slutrapporten visar att problematiken med den svenskspråkiga terminologin reflekteras på samtliga nivåer av begreppssystemet. En del begrepp existerar inte i den svenska idévärlden eller har inga naturliga ekvivalenser på svenska. En del begreppsrelationer är oklara och därför blir användningen oklar. En del begrepp är svåra att definiera eftersom de saknar överbegrepp. En del termer innehåller också värdeladdade ord. Slutrapporten inkluderar rekommendationer kring vilka termer som bör användas och undvikas samt termernas böjningsformer och ordklasser.

NYCKELORD: terminologi, term, begrepp, begreppssystem, begreppsanalys, wicca, hedendom, nyhedendom

1 INLEDNING

Den brittiska terminologen Juan Sager har konstaterat (1996: 81) att det finns två sätt som termer uppstår på; spontant i samband med att själva begreppet föds, och senare då information om begreppet överförs till ett nytt språk i form av en ny term. Terminologin inom ämnesområdet wicca fanns ursprungligen endast på engelska, och därför representerar fallet svensk wiccatерminologi det senare av dessa två uppkomstsätt.

Den nyhedniska naturreligionen wicca har sina kulturella rötter i Storbritannien och huvudparten av kommunikation om wicca sker fortfarande på engelska, både på internet och i litteratur. Därför är det vanligt bland svenskspråkiga utövare av religionen, wiccaner, att man använder sig av engelska termer eller hemgjorda blandspråsuttryck, såsom 'bok av skuggor' (en. 'book of shadows'), där uttryckets källspråk ofta lyser igenom. Än vanligare är att begreppen överhuvudtaget inte har några etablerade motsvarigheter på andra språk eller att det används en mångfald av olika synonyma termer för samma begrepp, såsom 'att grunda' och 'att jorda' för att samla sitt sinne inför en högtid (en. 'grounding').

Då ett område är nytt för en språkgemenskap och det mottagande språket ännu inte har utvecklat något mönster i termbildningen anser Sager (1996: 81–85) att det krävs en allmän policy för hur man bildar termer och att det är terminologers uppgift att förse språkgemenskapen med denna policy. Wicca är inte längre något nytt ämnesområde för den svenskspråkiga världen, men en allmän policy saknas fortfarande, och detta har den senaste tiden börjat uppmärksammas.

I min kandidatavhandling (Wilhelmsson 2015) undersökte jag svenska översättningar av termer inom wiccansk litteratur, och kom fram till att en konsekvent och fungerande termanvändning på svenska skulle kräva en djupare analys av själva begreppen bakom termerna. Jag har själv ett personligt intresse i wicca och nyhedniska religioner och har via min blogg blivit kontaktad av svenska översättare och publikationsbolag gällande termmotsvarighetsproblem de stött på. Begreppsförvirringen är alltså för mig både ett akademiskt och ett personligt dilemma, och därmed anser jag att det finns ett stort

behov av en mera djupgående studie av ämnet.

1.1 Syfte

Syftet med min avhandling pro gradu är att analysera den svenska terminologin och slå fast preskriptiva riktlinjer för det svenska språkbruket inom den nyhedniska naturreligionen wicca. Detta syfte täcker både hur olika begrepp hör ihop och definieras och vilka termer som bör användas för begreppen. I och med detta är även kartläggandet av begreppsförhållanden en betydande del av syftet. Syftet som helhet uppnås genom en terminologisk analys.

Denna undersökning är preskriptiv så till vida något sådant är möjligt inom en språkgemenskap som redan har ett relativt etablerat språkbruk som dessutom inte styrs av något högre organ. Jag ger med andra ord allmänna rekommendationer kring det svenska språkbruket inom wicca och strävar efter att kunna utarbeta en norm som i fortsättningen kan hänvisas till. Min studie strävar inte efter att bedöma eller giltigförklara religionens sakinhåll eller moral, utan jag undersöker endast det språkliga innehållet.

1.2 Material

Källmaterialet för en terminologisk analys bör bestå av olika typer av standardiserat material såsom ordböcker, forskningsmaterial och dylikt, om sådant finns tillgängligt (Tekniikan Sanastokeskus 1988: 142–143). Eftersom mitt ämne rent innehållsmässigt befinner sig i den ickevetenskapliga sfären finns det en begränsad mängd sådant material att tillgå, och därför har det varit ändamålsenligt att inkludera mera webb-baserat material. Jag har utgått ifrån att materialet kan anses vara tillräckligt omfattande då nya källor inte ger någon ny information med tanke på forskningens syfte, vilket också är något som Eskola och Suoranta (1998: 62) använt som princip när de diskuterat källors tillförlitlighet.

Mitt huvudsakliga material består av de två böcker som finns översatta till svenska;

Wicca – Vägledning för den självständiga utövaren av Scott Cunningham från år 1989 (240 sidor, originaltitel *Wicca: A guide for the solitary practitioner* översättning Mikael Hedlund 2006) och *En wiccas handbok* av Jennifer Hunter från år 1997 (272 sidor, originaltitel *21st century wicca: A young witch's guide to living the magical life* översättning Anna Johnson 1998).

Det problematiska med de publicerade verken är för det första att de är översatta. Bland annat Heidi Suonuuti (2001: 33) rekommenderar att man använder översatt material med försiktighet då det kommer till terminologiskt arbete. För nuvarande är det dock svårt att hitta pålitligt material som ursprungligen är skrivet på svenska (se citatet nedan från en recension av en *Wiccas handbok* av Hunter).

Det finns ett etablerat språkbruk inom svenska wiccakretsar. Översättaren, Anna Johnson, har uppenbarligen ingen koll på detta. Hon verkar egentligen inte veta någonting om Wicca, och följderna blir att hon hittar på egna översättningar och former för ord som redan har en klar benämning på svenska. (Onn 2019).

Utöver att översättningen har brister rekommenderas dessa böcker ofta för nybörjare som inte behärskar engelska, vilket lett till att terminologin i just dessa böcker varit normerande. För det andra är översättarna inte invigda i det wiccanska språkbruket, eller var åtminstone inte det då böckerna översattes (i Hunters fall för mer än 20 år sedan). Denna problematik beaktas då jag arbetar med termval, och böckerna används i huvudsak för att identifiera begrepp och begreppssystem.

I samband med termutvärderingen använder jag mig därför också av resultaten från en webbenkät som jag utförde i samband med min kandidatavhandling i mars 2015. Denna enkät riktades till utövande wiccaner och övriga nyhedningar, och marknadsfördes genom bland annat Facebook och nyhedniska webbforum. Enkäten behandlade de cirka 40 mest centrala termerna i böckerna av Hunter (1997) och Cunningham (1989).

Eftersom de två böcker som redan nämnts är relativt gamla och deras sakinhåll dessutom har kritiserats bland wiccaner (se Onn 2014), ingår ytterligare två

svenskspråkiga hemsidor som skrivits och upprätthålls av praktiserande hedningar eller organisationer i mitt material. Dessa är wicca.nu, en informativ hemsida som sedan länge drivs av en utövande wiccan, och se.paganfederation.org, hemsidan för den svenska sektionen av organisationen Pagan Federation International (i första hand faktasidan om wicca).

Katri Seppälä, terminolog vid den finska terminologicentralen TSK, har sagt att det är svårt att få till stånd fungerande och etablerade termrekommendationer utan att ta användarnas erfarenhet och åsikter i beaktande (Seppälä 1999:73). I mitt fall kommer användarnas åsikter förvisso fram även genom enkäten som presenteras senare i avhandlingen, men eftersom enkäten behandlade termer och inte begrepp så anser jag det nödvändigt att ta in ytterligare sakkunskap för att komma till botten av begreppen. För att garantera sakinnehållet diskuterar jag i slutet av analysen mina resultat med svenskspråkiga wiccaner. Denna input räknar jag även som en typ av extern kvalitetskontroll för mitt arbete.

Materialet kan med andra ord sammanfattas enligt följande:

- Två engelskspråkiga verk som blivit översatta till svenska
- En webbenkät som jag gjorde 2015 (124 deltagare)
- Två svenskspråkiga hemsidor
- Dialog med svenskspråkiga wiccaner

1.3 Metod

I min avhandling använder jag mig av en systematisk terminologisk analys utgående från bland annat Nuopponen och Pilke (2010). Denna analysmetod baserar sig på Wüsters (se exempelvis Wüster, 1974) beprövade metoder och principer. Enligt dessa består en terminologisk analys av tre skeden: Begreppsanalys, definitionsskrivande och termanalys. Terminologiskt arbete är dock sällan lineärt, och man blir ofta tvungen att gå tillbaka till tidigare skeden till exempel för att korrigera avgränsningen av området.

Under hela processen använder jag mig även av så kallade satellitmodeller, det vill säga skisserade tankekartor, som grafiskt verktyg för analysen (Nuopponen & Pilke 2010: 43). Med hjälp av en satellitmodell kan man skapa sig en praktisk överblick av de begrepp man kommer att arbeta med, och hur de preliminärt hänger ihop med varandra. Satellitmodellen beskrivs i korthet i avsnitt 3.4.

För begreppsanalysen och definitionsskrivandet har Hunters (1997) och Cunninghams (1989) verk varit det huvudsakliga analysmaterialet. Det elektroniska materialet (hemsidorna wicca.nu och Pagan Federation) och resultaten från min webbenkät (Wilhelmsson 2015) används uttryckligen i termanalyskedet. Detta val gjordes eftersom jag inte anser att det översatta materialet är tillförlitligt när det kommer till termbildning.

1.4 Tidigare forskning kring wicca och terminologi

Wicca som fenomen har på senare tid blivit ett populärt forskningsobjekt inom många olika vetenskaper, både nationellt och internationellt. Bara i Finland har man bland annat forskat i wiccas uppkomsthistoria, spridning, identitetsuppfattning, ritualprocess och etnografi (se t.ex. Nurmi 2004, Jaakkola 2004, Krabbe 2004, Lång 2007 och Seppälä 2013). I Storbritannien, wiccas ursprungsland, ger förlaget Equinox Publishing ut den vetenskapliga tidsskriften *The Pomegranade – the International Journal of Pagan Studies* (2015) som publicerar studier och essäer om nyhedendom.

Den språkvetenskapliga forskningen inom området är dock bristfällig. Bristen på forskning är förvånande med tanke på att merparten av litteratur som finns tillgänglig tar upp problematiken gällande språket i någon form. Till exempel Sabin (2010: 3) inkluderar följande fotnot i en faktatext: ”*Some Wiccans use the words ‘Wiccan’ and ‘witch’ interchangeably, but there are witches who do not consider themselves Wiccans. Wiccans are a subgroup of witches*”. Titeln på Nurmis avhandling speglar detta dilemma: ”Kaikki wiccalaiset ovat noitia, mutta kaikki noidat eivät ole wiccoja.” (Nurmi 2004). Titeln avslöjar också att inkonsekvens i språkbruket dominerar också

inom den finska terminologin, eftersom man använder både 'wicca' och 'wiccalainen' som term för en utövare.

Den obefintliga diskussionen kring den svenska termproblematiken verkar med andra ord inte förenklas av att inte heller den engelska eller finska terminologin är särdeles entydig. Som med terminologin inom många andra specialområden (Seppälä 1999: 75) försvåras situationen dessutom av att experter inom området inte alltid är överens.

Däremot har behovet av vidare forskning konstaterats av många. Bland annat Jo Harrington som skrivit sin doktorsavhandling om wiccans ursprung (Harrington 2004) hävdar att akademiska forskare efterlyst en mera standardiserad terminologi inom wicca. I Finland har bland annat Nurmi konstaterat liknande brister; *"Wiccalaisuuden tutkimuksen ongelmana on mielestäni määritelmien epäselvyys ja jaottelun puute. [...] Kun käsitteitä ei problematisoida tai jos erotteluja ei edes tunnusteta, tekee se näiden tutkimusten käytön lähteinä hankalaksi"* (Nurmi 2004: 4). I sin avhandling försöker Nurmi också reda ut skillnader mellan begreppen 'wicca', 'noita' och 'uusnoituus' och konstaterar en allmän brist på forskning kring nyhedniska religioner (Nurmi 2004: 2).

Liknande studier som kartlägger terminologin inom olika områden existerar naturligtvis, och resultaten i dessa kan vara relevanta även för min del. Bland annat har Rogström och Landqvist (2015) undersökt huruvida svensk juridisk vokabulär påverkats av de juridiska handböcker som utkom på 1600-talet, och hur man än idag har ett större inslag latinska uttryck inom vissa delar av fackområdet.

Denna undersökning är, utöver min egen kandidatavhandling, mig veterligen den första av sitt slag, i och med att varken nyhedendom eller mera specifikt wicca uttryckligen har undersökts ur ett lingvistiskt perspektiv tidigare, varken på svenska eller något annat språk.

2 WICCA I FOKUS

I detta kapitel ger jag en kort introduktion till religionen wicca och definierar de mest centrala begrepp som omtalas i avhandlingen, för att introducera läsaren till ämnet. Jag presenterar religionen på internationell och nationell nivå, samt redogör närmare för det material som jag har använt mig av och vilka avgränsningar jag har gjort.

2.1 Religionen wicca i världen

Wicca uppkom på de brittiska öarna på 1950-talet kring antropologen Gerald Gardner och hans läror (Sohlberg 2005: 63). Religionen beskrivs som en nyhednisk religion med en stark koppling till naturen. Nyhedendom är ett överbegrepp för religioner som har gamla rötter i ny form, och omfattar bland annat neoshamanism, asatro och suomenusko (sv. finntro). Många personer som är aktivt troende kallar sig bara hedningar eller nyhedningar, eller undviker att klassa sig som något alls.

Wicca är löst baserat på europeiska folkreligioner, och sätter stor vikt på omvårdnad av naturen, uppmärksammande av årstidernas gång, firande av skördetider och för många även utövandet av magi (Sabin 2010: 4). Andra typiska drag för wicca är att det är en ickemissionerande religion. I de allra flesta länder har religionen inte officiell ställning.

Vissa wiccaner använder orden 'wiccan' och 'häxa' synonymt om sig själva, medan andra anser att man kan vara häxa utan att vara wiccan, och tvärtom. De flesta anser begreppet 'wiccan' vara ett underbegrepp till 'häxa' (Sabin 2010: 3). Termerna 'wicca' och 'häxkonst' används även ofta synonymt, och åsikterna kring huruvida begreppen i verkligheten är det går ofta i kors. Termen 'wicca' används för att hänvisa till religionen, och 'wiccan' för en utövare av denna religion.

Magi är ett av de grundläggande koncepten i wicca, och för många en del av deras religionsutövande. Scott Cunningham (1989: 35) har definierat magi som "riktandet av naturliga energier för att uppnå önskat resultat". Magi anses med andra ord inte vara något övernaturligt, utan jämförs ofta med bön, men med religionsutövaren i en mera

aktiv ställning. Magi sker både på det fysiska och på det andliga planet, och innefattar koncentration, visualisering och viljestyrka, samt eventuellt rituella redskap. Många wiccanska ritualer innefattar någon form av magi, och detta sker ofta enligt en viss liturgisk mall inne i en magisk cirkel, som är ett mentalt utrymme som wiccanen skapar åt sig själv (Hunter 1997: 71–76). En del wiccaner utövar dock inte resultatriktad magi och tar helt och hållet avstånd från det med argumentet att det förstärker fördomar om religionen.

En wiccan kan utöva sin tro ensam, och kallas då 'solitär', eller tillsammans med andra i en grupp som kallas 'coven' (Cunningham 1989: 234). På liknande vis skiljer man mellan utövare som är del av en viss 'tradition', det vill säga inriktning, eller de som formar sitt eget religionsutövande, 'eklektiker'. Formella traditioner är till exempel gardneriansk och alexandriansk wicca (Hunter 1997: 209) och de skiljer sig från varandra till exempel när det kommer till liturgi och gruppdynamik.

Det är nästintill omöjligt att uppskatta hur många anhängare wicca har världen över, delvis för att det inte handlar om en officiell religion med en centralorganisation som bokför medlemsantal, men delvis också för att alla anhängare inte nödvändigtvis kallar sig wiccaner – termproblematiken återkommer även på detta plan. I Storbritannien gjordes en omfattande undersökning år 2011, där 56 620 personer identifierade sig som hedningar, 11 766 som wiccaner, och ytterligare 1 276 som anhängare av häxkonst (en. 'witchcraft') (Office for national statistics 2011).

2.2 Wiccans historia i Finland

Enligt Sohlberg (2001) kom nyhedendomen till Finland någon gång under 70- eller 80-talet. I slutet av 80-talet fanns det ett antal nyhedniska grupper i landet som knoppade av sig inom området ockultism, mystik och nyhedendom, och åtminstone en av dessa grupper ska ha varit wiccansk. Antalet offentliga coven (dvs. grupper) i Finland verkar vara jämförelsevis litet jämfört med till exempel i Sverige (Onn 2016). Nurmi påpekade till exempel för över tio år sedan svårigheterna att hitta informanter för sin forskning (Nurmi 2004: 3). Detta är inte längre ett problem idag, vilket reflekteras i att jag för min

webbenkät år 2015 fick 127 svar under fyra dagar, från Finland och Sverige.

I Finland finns det två större registrerade föreningar som representerar nyhedendom och wicca, dessa är Pakanaverkko och Lehto ry. År 2001 ansökte Finlands fria wiccaförsamling (Suomen vapaa wicca-yhdyskunta, SVWY) om tillstånd av undervisningsministeriet för att grunda ett religiöst samfund. Ansökningen gick dock inte igenom, med förklaringen att religionen inte grundar sig på en trosbekännelse eller en helig skrift (Hjelm 2005b: 97–111). I slutet av 2013 fick den nyhedniska, finntro-baserade gruppen Karhun kansa officiell ställning (Kyrkans forskningscentral 2013) i Finland.

Eftersom wicca inte har officiell ställning i Finland finns det inte statistik över hur många wiccaner det finns i landet, men en uppskattning ligger på 500–1 000 personer (Hjelm 2005a: 13), och i Halla Seppäläs kartläggning av nyhedningar i Finland år 2013 deltog cirka 200 personer. Det finns en del litteratur om ämnet skriven på finska (se t.ex. Hjelm 2005), och även litteratur som översatts från engelska till finska, i ungefär samma omfattning som till svenska.

2.3 Avgränsning av wicca i denna avhandling

I denna avhandling kommer jag enbart att analysera material på svenska. Detta eftersom det är den svenskspråkiga terminologin som jag är intresserad av, men också för att mängden material som finns skrivet på engelska är alltför omfattande för en avhandling av den här typen. Man kan fråga sig huruvida det är möjligt att arbeta fram välfungerande motsvarigheter mellan två språks ordförråd ifall man inte undersöker bägge språkens begreppssystem. Kalliokuusi och Seppälä (1999: 79) uttrycker dock att internationella fackområden har begreppssystem som ofta motsvarar varandra. Eftersom jag anser wicca vara ett internationellt fackområde kommer jag därför att nöja mig med att undersöka den svenskspråkiga terminologin.

Kalliokoski och Seppälä (1999: 84) skriver om svårigheten att hantera källmaterial som är bristfälligt och innehåller motsägelser. I min kandidatavhandling framkom det att

synonymi är vanligt både i de engelska originalverken och i deras översättningar till svenska samt att det finns många begrepp som överhuvudtaget inte används i svenska (exempelvis den engelska termen 'widdershins', som är en ungefärlig motsvarighet till motsols i en wiccansk ritualkontext). Detta är ytterligare en orsak till att jag valt att begränsa min undersökning till enbart svensk terminologi – allt annat skulle vara synnerligen tidskrävande. Även Nuopponen (2000: 141) skriver att *"det är tidskrävande att utföra en lika omfattande studie över begreppen för varje språk som man tar med"*. Av Nurmis avhandling (2004) framkommer bland annat att 'uusnoituus' är ett centralt begrepp inom finskspråkiga wiccakretsar vilket inte alls existerar på svenskt håll, även om man talar om såväl hedendom som nyhedendom på svenska. Detta visar på skillnader också mellan finska och finlandssvenska begrepp.

Utöver de två publicerade verk som finns på svenska analyserar jag också texter som förekommer på svenskspråkiga hemsidor. Vid valet av webbaserat material har jag noga övervägt vilka texter som kan anses vara tillförlitliga, till exempel utgående från hur ofta de uppdateras, och hur deras innehåll överensstämmer med andra källor. Pagan Federation (PF) är en organisation med en lång historia, och tidskriften Religious Studies Review hänvisar till PF:s hemsidor som pålitliga (Emerich 2006: 220). Wicca.nu är en av få svenska hemsidor om wicca som uppdateras aktivt och ger god, källkritisk information om bland annat tillgänglig litteratur.

Suonuuti ger en uppsjö av olika dokument som kan innefattas i liknande terminologiska analyser: *"lagar, direktiv, standarder, handböcker, tidskrifter, ordböcker..."* (Suonuuti 2001: 33). Det finns dock inte så mycket material inom mitt fackområde på svenska. Inledningsvis hade jag för avsikt att också använda läroböcker i religion, svenskspråkiga tidskrifter och föreningshemsidor som material för min undersökning. Några lämpliga tidskrifter eller föreningshemsidor finns dock inte att tillgå på svenska, och jag anser det osannolikt att svenska läroböcker skulle ge såpass insiktsfull och korrekt språklig information om mitt ämne att det vore mödan värt att söka reda på denna information.

Gällande avgränsningen av materialet har jag strävat efter att ta med de mest centrala

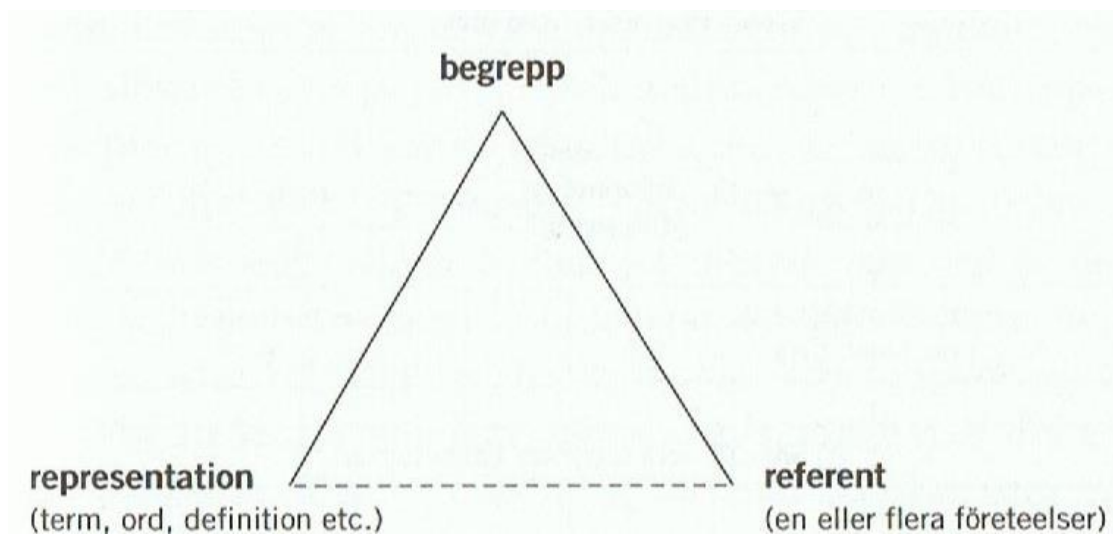
termerna utan att desto vidare definiera vad som gör en term central utöver användningsfrekvensen. Delvis kommer det an på hur ofta termen förekommer, delvis på dess plats i begreppssystemet, och delvis på huruvida mina enkätinformanter ansett termen vara relevant. Därtill håller jag med Seppälä (1999: 76) om att man inte behöver ta med alla termer som nämns i materialet enbart för att de nämns. Även Nykänen (1999: 65) är inne på samma linje och har sagt att mängden samlade termer och begrepp ofta kan vara flera gånger större än det som behövs för den slutgiltiga produkten.

3 TERMINOLOGISK TEORI

I detta kapitel presenterar jag teorin och metoderna bakom terminologiläran, inledningsvis med en introduktion till de grundläggande begreppen, och därefter med en genomgång av de olika arbetskedena begreppsanalys, definitionsskrivande och termanalys samt satellitmodellen som arbetsredskap. Jag beskriver även villkoren för en god term.

Terminologin som vetenskapsområde föddes på 1930-talet med Eugen Wüster, som etablerade metoder och principer för terminologiläran. Han ses som terminologilärens fader, och de metoder han utvecklade används än idag. Grundelementen för terminologiläran går tillbaka bland annat till Carl von Linnés arbete med botanik från 1700-talet (Laurén, Myking och Picht 1997: 16). Idag kopplas terminologisk forskning ofta ihop med många andra grenar inom språkvetenskap, såsom fackspråksforskning, språkpolitik och översättningsvetenskap. (Tekniikan sanastokeskus 1988: 22; Nuopponen & Pilke 2010: 13–14)

Det huvudsakliga redskapet för terminologisk analys är begreppstriangeln (Figur 1). I den åskådliggörs förhållandena mellan referent, begrepp och representation.

Figur 1. Begreppstriangeln (Nuopponen & Pilke 2010: 19)

Begrepp är den uppfattning och den kunskap som vi har om ett fenomen eller ett föremål. De flesta vet till exempel intuitivt vad en religion är, och vad som är kännetecknande för en religion, såsom tron på något, en viss mängd anhängare, eventuell liturgi eller helig skrift, geografisk spridning etc. Vi har alltså kunskap om det begrepp som kallas 'religion'. När vi stöter på nya exempel på religioner, referenter såsom wicca eller asatro, använder vi vår kunskap om begreppet religion för att avgöra om den nya referenten är en del av detta begrepp eller inte. I vissa fall ändrar kanske den nya informationen vår syn på begreppet, såsom huruvida en religion nödvändigtvis måste basera sig på en skrift.

Referenter är konkreta eller abstrakta exempel på begrepp, påhittade eller från den verkliga världen (Nuopponen & Pilke 2010: 18). Kristendom, islam och judendom är exempel på, det vill säga referenter till, begreppet 'religion'. Referenter kan vara *individualreferenter*, såsom Mona Lisa, eller *allmänreferenter*, såsom oljemålning, som bägge är referenter för begreppet 'målning'.

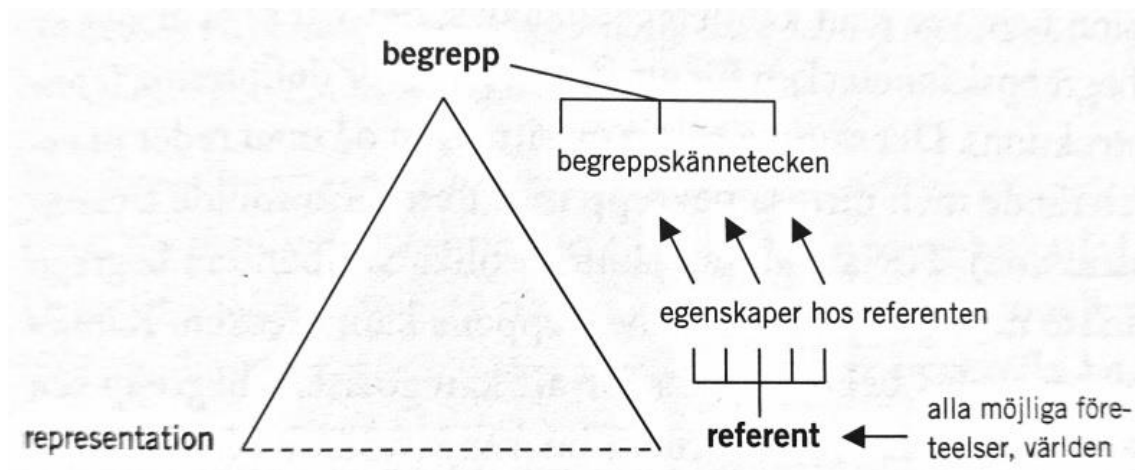
Förutom begrepp och referent består begreppstriangeln också av begreppets *representation*. Utan denna representation vore det inte möjligt att tala om begreppet. Detta kan vara en term, ett ord eller uttryck, en definition, en beskrivning, ett namn eller någon annan form av representation, till exempel en symbol. För att kommunikation mellan två parter ska flyta väl krävs det att termerna har samma betydelse för alla parter, det vill säga att begreppen motsvarar varandra (Tekniikan sanastokeskus 1988: 11, 24–25; Laurén et al 1997: 179). I figur 1 ovan åskådliggörs hur begreppet har direkt kontakt med sin representation och sina referenter, medan det inte finns någon direkt koppling mellan referenten och representationen.

3.1 Begreppsanalys

Begreppsanalysen är den grundläggande fasen i en terminologisk analys och består av att fastställa begreppskännetecken, reda ut relationer mellan begreppen och bilda begreppssystem (Nuopponen & Pilke 2010: 17).

3.1.1 Begreppskännetecken

Som nämndes ovan har olika företeelser alltid olika typer av egenskaper, såsom färg, storlek, syfte och så vidare. Inom terminologiläran kallas dessa egenskaper *begreppskännetecken*. Även abstrakta företeelser har kännetecken, till exempel tidsmässig längd. När man undersöker ett begrepp undersöker man just vilka av dessa egenskaper olika referenter för ett begrepp har gemensamt, det vill säga vilka egenskaper som är kännetecknande för begreppet. Ur mängden av egenskaper väljer man ut vissa som fungerar som underlag för begreppsbildningen, se figur 2 nedan. Begreppskännetecknen bildar begreppet. (Nuopponen & Pilke 2010: 25).

Figur 2. Begreppsbildning. (Nuopponen & Pilke 2010: 25)

När man undersöker redan existerande begrepp kan man använda deras kännetecken för att avgöra om nya företeelser tillhör det begreppet eller inte. En *känneteckenanalys* kan vara nödvändig i de fall begreppen är diffusa, eller då man konstruerar eller rekonstruerar begreppssystem och termer. Man måste då gå djupare in i begreppens kännetecken, och försöka finna gemensamma känneteckentyper, såsom material, färg, form eller tidpunkt. (Nuopponen & Pilke 2010: 22–29).

Som exempel från mitt ämnesområde finns det wiccanska högtider som firas vid olika tidpunkter på året (såsom 'midvinter'), och högtider som utgår ifrån en människas personliga utveckling eller livsskede (såsom 'handfästning', wiccanskt bröllop). Dessa

är bägge två underbegrepp till begreppet wiccanska högtider, men deras känneteckentyper varierar ("när på året de firas"/"vilket livsskede man befinner sig i"). Som jämförelse finns den kristna påsken, som firas vid en bestämd tidpunkt varje år, och konfirmation eller dop, som oftast sker vid en viss ålder.

3.1.2 Begreppsrelationer och begreppssystem

Begreppssystem består av begrepp och deras inbördes relationer. De är tilltänkta, abstrakta och teoretiska system som knyter an begrepp till varandra (Nuopponen & Pilke 2010: 33). De presenteras ofta grafiskt som trädliknande figurer, som figur 3 nedan. Begrepp kan förhålla sig till varandra på många olika sätt, strikt logiskt eller mer fritt associerande, och här redogör jag för de vanligaste begreppsrelationerna.

Den vanligaste begreppsrelationen är den *generiska begreppsrelationen* (även kallad *logisk*, *hierarkisk* eller *abstraktionsrelation*). Den generiska begreppsrelationen baserar sig på att olika begrepp har likheter och olikheter, och därmed ställs i över-, under- och sidoordning till varandra (Nuopponen & Pilke 2010: 33–34). I figur 3 är nyhedendom ett överbegrepp till wicca, medan alexandriansk wicca och gardneriansk wicca är underbegrepp. Begrepp som sinsemellan har samma överbegrepp kallas för *sidobegrepp*. När det kommer till generiska begreppsrelationer kan man tänka sig det som olika typer eller kategorier av begrepp. I det här fallet är wicca en typ av nyhednisk religion, och gardneriansk wicca en typ av inriktning inom wicca. Ett överbegrepp i en generisk begreppsrelation har alltid större omfång (flera underbegrepp) men mindre innehåll (färre begreppskännetecken).

Figur 3. Ett generiskt begreppssystem

Vidare kan generiska begreppssystem vara *endimensionella* eller *flerdimensionella*. Endimensionella system innebär här att man använder ett och samma indelningskriterium, medan flerdimensionella begreppssystem innehåller flera olika kriterier (Nuopponen & Pilke 2010: 35–36). Ett motsvarande exempel för wicca finns i figur 4 nedan, där indelningen av utövare sker delvis enligt antal personer, delvis enligt tradition. Figur 4 innehåller också en så kallad *hjälpkategori*. Den kan jämföras med ett begrepp, men saknar termer, och agerar främst som delande faktor eftersom den har underbegrepp, men man talar i princip inte någonsin om den.

Figur 4. Ett flerdimensionellt begreppssystem

Den andra huvudsakliga kategorin av begreppsrelationer är *ontologiska* (kallas också *associativa*). Deras förekomst beror mycket på det område man undersöker, och jag tar här upp de viktigaste undertyperna av ontologiska relationer. I min undersökning finns

bland annat *partitiva* begreppsrelationer, där begreppen är delar och helheter av samma begrepp (t.ex. begreppet ritual och det inledande skedet av en ritual). *Temporala* begreppsrelationer kan vara nyttiga då man beskriver olika processer, och påminner om partitiva begreppsrelationer, förutom att temporala system bygger på olika faser, medan partitiva system grupperar olika delar. *Kausala* begreppsrelationer beskriver förhållandet mellan orsak och följd, till exempel en produkt och en process. Det finns många undertyper av kausala relationer, såsom *ändamålsrelationer* och *tillverkarrelationer*. (Nuopponen & Pilke 2010: 37–41)

Andra exempel på ontologiska begreppsrelationer är *aktivitetsrelationer*, som baserar sig på en aktivitet (till exempel var och när en aktivitet utförs) och *agentrelationer*, som kopplar samman själva aktiviteten med den som utför aktiviteten (Nuopponen & Pilke 2010: 42). Det finns ett stort antal olika begreppsrelationer utöver dessa, men dessa är de som haft störst relevans i denna studie.

3.2 Definitionsskrivande

Definitionsskrivande består av att analysera och sammanställa begreppskännetecken som kan användas för att klargöra begreppet, välja de begreppskännetecken som kommer med i definitionen och skriva definitioner för begreppen (Nuopponen & Pilke 2010: 18). En terminologisk definition består oftast av två delar; termen för överbegreppet samt ett eller flera begreppskännetecken som skiljer begreppet från närliggande begrepp (Nuopponen & Pilke 2010: 49). Ett exempel på en sådan definition finns nedan. Termen för överbegreppet är här ”wiccansk sabbat” och det särskiljande begreppstecknet är datumet då sabbaten firas.

Lughnasadh

wiccansk sabbat som firas runt den 1.8.

Det finns krav på hur en definition ska se ut gällande struktur, form och innehåll. En definition bör inledas med liten bokstav, utan artikel och i singular om det handlar om ett substantiv (om det inte handlar om en term som endast används i plural), såsom

exemplet ovan. Man ska också undvika inledningsfraser såsom ”med X avses...”, och en bra tumregel är att definitionen ska kunna ersätta termen i löpande text. Det innebär också att definitionen ska vara kort, inte längre än en mening lång. Övrig information kan anges i en fotnot till begreppet (Nuopponen & Pilke 2010: 49–50).

Som nämndes ovan anger den första delen av en definition i regel termen för begreppets överbegrepp, vilket också uttrycker begreppets plats i begreppssystemet på ett tydligt sätt. I många fall är det dock inte möjligt att inkludera ett överbegrepp, till exempel då ett partitivt begreppssystem utgör grunden för definitionsskrivningen. Då kan man definiera begreppen till exempel som ”den plats där en ritual utförs.” eller ”den del av en ritual där man...”.

Inom definitionsskrivandet rekommenderas det att man undviker vissa bristfälliga former av definitioner. Den första är *synonymdefinitionen*, där man endast anger en synonym term utan varken överbegrepp eller begreppskännetecken (t.ex. ”hedendom = nyhedendom”). Dessa är vanliga i mera allmänspråkliga ordböcker. Den andra typen är den så kallade *omfångsdefinitionen*, där man endast listar underbegreppen som ingår i begreppet (t.ex. ”nyhedendom = asatro, wicca, suomenusko m.fl.”) utan ett överbegrepp (t.ex. ”Nyhedendom är en gruppering av religioner, till exempel wicca...”). Den här typen påminner mycket om en annan typ som ska undvikas, nämligen *uteslutande eller negativa definitioner*, där man nämner samtliga underbegrepp utom ett (t.ex. ”en eklektiker är en wiccan som inte tillhör en tradition”). Denna typ av definition kan godkännas i undantagsfall, till exempel om själva begreppet bygger på ett undantag från en regel. Den sista typen är *cirkeldefinitionen*, där ett begrepp definieras antingen med hjälp av själva begreppet eller med ett annat begrepp. Detta är fallet om ett begrepp har synonymdefinitionen ”wiccan = häxa”, och motsvarande gäller för det andra begreppet, ”häxa = wiccan”. Definitionen går så att säga i en cirkel utan att någon ny information tillförs. (Nuopponen & Pilke 2010: 51–55)

3.3 Termutvärdering

En *term* kan definieras som en benämning på ett fackspecifikt begrepp (Nuopponen &

Pilke 2010: 61). Termer används med andra ord inom fackkommunikation, och terminologiläran undersöker just fackspråk. Fackspråk kallas även för jargong eller yrkesslang (Häkkinen 1994: 16–17). I vardaglig kommunikation använder vi alltså ord, medan en term så att säga är fackspråkets ord. Det är dock inte alltid så enkelt att dra en gräns mellan de två, och det finns en ständig växelverkan mellan fackspråk och allmänspråk.

Ett sätt att skilja dem åt är att se på avsändaren och mottagaren i en kommunikationssituation. Allmänspråk är det språk vi använder varje dag, medan fackmän använder fackspråk tillsammans med andra fackmän då de kommunicerar innanför ramarna om sitt fackområde. I de fall fackmän kommunicerar med lekmän inom fackområdet handlar det om en form av populariserat språk (Nuopponen & Pilke 2010: 58–59). Termanalys består av att fastställa relationer mellan begreppen och termerna och mellan termerna sinsemellan, att utvärdera termerna och bilda nya termer (Nuopponen & Pilke 2010: 18).

3.3.1 En god term

Vid terminologiskt arbete föredrar man *monosemi*, det vill säga att ett begrepp endast motsvaras av en enda term. Praktiken ser dock sällan sådan ut, utan det existerar både *polysemi*, *synonymi* och *homonymi* inom många fackområden. Polysemi betyder att en term används för att representera flera olika begrepp (t.ex. mus, som antingen kan vara en gnagare eller ett redskap), synonymi innebär att ett begrepp har flera termer (t.ex. glad och munter), och homonymi betyder att termer som står för olika begrepp uttalas på samma sätt (t.ex. kol och kål). (Nuopponen & Pilke 2010: 60)

En term kan vara en enordsterm eller en flerordsterm och den kan förutom bokstäver också innehålla siffror och andra tecken. Nuopponen och Pilke (2010) delar upp enordstermer i fyra olika kategorier: *enkla termer*, *avledda termer*, *sammansatta termer* och *förkortningstermer*. Tekniikan sanastokeskus (1998: 70–72) och Laurén et al (1997: 197) använder sju kategorier, som enligt min åsikt är mindre ändamålsenliga än Nuopponen och Pilkes fyra kategorier. Flerordstermerna kan antingen vara substantiv

med adjektivisk bestämning (t.ex. 'the wiccan rede'), verb och partikel eller längre fraser med prepositioner (t.ex. 'in the broom closet'). Termer är oftast substantiv, men också verb (t.ex. 'cast a circle') och adjektiv (t.ex. 'nyhednisk') kan fungera som termer. (Nuopponen & Pilke 2010: 62)

Det finns allmänt erkända kriterier för hur en god term ska se ut. Enligt Nuopponen och Pilke (2010: 65–70) är dessa att den ska vara kort, skilja sig från andra termer, passa in i begreppssystemet, beskriva begreppet väl, lämpa sig för avledningar samt bestå av språkets egna element.

Kriterierna om att termen ska vara kort och att den ska passa in i begreppssystemet är svåra att kombinera, eftersom det inte finns något absolut svar på vad en kort term är, och eftersom termer ofta blir långa om man följer principerna för termbildning. Dessutom gynnar åtminstone det svenska språket sammansättningar, som i sig ofta blir till förkortningar i slutändan. (Nuopponen & Pilke 2010: 66)

Synonymi och homonymi bör undvikas enligt kriteriet om att termen ska skilja sig från andra termer, och detta är särskilt viktigt inom ett och samma fackområde (Nuopponen & Pilke 2010: 67). Det är dock ganska sällan som olika begreppssystem har termer som är mycket liknande och att det finns risk för missförstånd. Termen ska vidare vara transparent, med andra ord ska man kunna förstå det centrala innehållet hos begreppet utifrån termen, och i regel är det då bättre med inhemska termer än med till exempel engelska sådana (Nuopponen & Pilke 2010: 68). Också denna egenskap hos termen kan vara svår att kombinera med att den bör vara kort.

Låneordstermer medför också problem vad gäller förmågan att bilda avledningar och sammansättningar eftersom böjningen i svenskan inte alltid stöder lån. Ifall man använder ett engelskt lånord är det därför lätt hänt att också böjningen följer den engelska mallen, eller att man bildar hybridformer mellan engelsk och svensk pluralform. Ett enkelt sätt att undvika problemet är att följa det sista kriteriet, nämligen att använda element från det egna språket vid termbildning. Samtidigt motverkar detta internationellt samarbete, men en terminolog märker snabbt att man inte kan prioritera

alla kriterier. (Nuopponen & Pilke 2010: 69)

3.3.2 Nybildning av termer

Då nya begrepp uppstår behövs det nya termer. Eftersom språket inte kan producera nya uttryck i oändlighet uppstår ofta lånord. Dessa kan innehålla element från allmänspråket, andra fackområden, främmande språk, dialekter eller fackslang. Beroende på hur det nya lånordet ser ut och används kan låneorden delas in i fyra olika grupper. Dessa är *allmänlån*, som har anpassats till det nya språket (t.ex. schema), *speciallån* som till viss grad har förändrats för att passa det nya språket (t.ex. skanner), *översättningslån* som består av översatta element från källspråket (t.ex. hårdvara) samt *citatlån*, som både skrivs och uttalas precis som i källspråket (t.ex. royalty). (Stenvall 1999: 58; Nuopponen & Pilke 2010: 71–73)

En översättares grunduppgift är att hitta goda motsvarigheter till de termer som figurerar i texten som hen arbetar med. En översättare behöver då både känna till begreppet bakom termen och kunna producera en term som motsvarar det begreppet på ett annat språk, eller i de fall en sådan inte existerar, bilda en ny term för det. Termer kan alltså vara problematiska för en översättare i två skeden: vid förståelsen av termen och vid produktionen av en termmotsvarighet. (Vehmas-Lehto 2010: 361)

När det kommer till förståelsen av en term kan problemen delvis orsakas av att översättaren inte är bekant med själva området, begreppen och de begreppssystem som existerar inom det. I många fall kan förståelsen störas av att översättaren känner igen delar av termen och gör felaktiga antaganden om hurdan begreppet termen representerar. Detta är ett mindre problem i de fall termerna är transparenta och alltså följer råden om hur en god term bör bildas. Andra problem som översättaren kan stöta på är synonymi, det vill säga att ett begrepp visar sig ha flera olika representationer (för mer om synonymi ur ett terminologiskt perspektiv, se Nissilä & Nuopponen 2012). Även polysemi och homonymi ställer till problem vid förståelsen. (Vehmas-Lehto 2010: 362–364)

Vad gäller produktionen av översättningsmotsvarigheter så har Vehmas-Lehto (2010: 365) delat in dem i två kategorier: *naturliga ekvivalenter* (fi. *luontainen vastine*), antingen *fullkomliga* (fi. *täysi vastine*) eller *partiella* (fi. *osittainen vastine*), och *konstgjorda ekvivalenter* eller *ekvivalentförslag* (fi. *keinotekoinen vastine/vastine-ehdotus*). Naturliga ekvivalenter är sådana som helt eller delvis representerar begrepp som existerar i målspråket, och som har vedertagna termer i målspråket. Konstgjorda ekvivalenter bildar man då det inte finns någon vedertagen term för begreppet på målspråket, eller då man inte vill använda en vedertagen term för att den endast delvis representerar ett begrepp. Orsaker här kan vara att verkligheten klassificeras på olika sätt i olika kulturer, och att termerna bildats på olika grundprinciper. (Vehmas-Lehto 2010: 365–366)

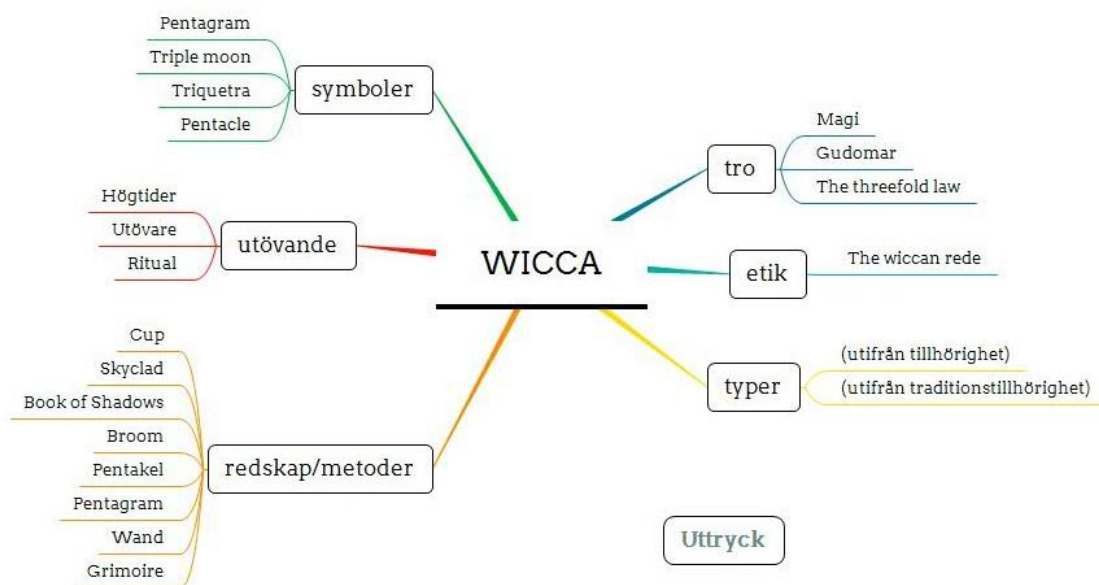
Vehmas-Lehto (2010) använder en annan klassificering av dessa motsvarigheter än Terminological Centralen TSK, vilka är *termekvivalent*, *näralliggande ekvivalent* och *översättningsekvivalent* (Kalliokuusi & Seppälä 1999: 78–79). Jag kommer att använda mig av Vehmas-Lehtos klassificering, eftersom jag håller med henne om att TSK:s benämning är tvetydig i och med att översättningsekvivalent inom översättningsvetenskapen används för vilket som helst ord eller uttryck som fungerar som en motsvarighet.

Man ska inte göra konstgjorda översättningar i onödan. Det kan förvirra läsaren som känner till en redan vedertagen term, och denne kan då undra ifall det är tal om två helt olika begrepp. Om det bara finns partiella motsvarigheter måste översättaren välja antingen en strategi som är närmare målspråket (en term som redan existerar, men bara är partiellt motsvarig på målspråket) eller bilda en ny term, som då representerar ett begrepp som bara finns i källspråket. I ordböcker anges sällan vilken typ av motsvarighet det är tal om, vilket är synd ur översättarens synvinkel. (Vehmas-Lehto 2010: 368–369)

3.4 Satellitmodellen

Som inledande hjälpmedel för den terminologiska analysen används ofta en så kallad

satellitmodell (se till exempel Nuopponen 2000: 128–130). Denna grafiska modell kan användas för att preliminärt samla in information om begrepp, kännetecken och begreppsrelationer och går att använda för att åskådliggöra alla typer av begreppssystem (Nuopponen & Pilke 2010: 43). Detta gör dem praktiska och flexibla att arbeta med. I en satellitmodell placeras det mest centrala begreppet, i mitt fall wicca, i centrum (som i detta fall kallas en *centralnod*). Övriga begrepp placeras runt centralnoden så att de bildar kedjor (eller *satellitnoder*) utgående ifrån deras inbördes relationer till varandra. Nuopponen (2000: 128) använder termerna *satellitmodell/-metod/-system* mer eller mindre synonymt. Jag använder termen satellitmodell för att framhäva dess natur som hjälpmedel i analysprocessen, se till exempel figur 5 nedan.

Figur 5. Preliminär satellitmodell över det wiccanska begreppssystemet

Som man ser i figur 5 är en satellitmodell inte avsedd att vara slutgiltig, utan tänkt som ett hjälpmedel för att påbörja strukturerandet av de begrepp som man ska arbeta med. I min figur består satellitnoderna närmast centralnoden av så kallade *hjälpnoder*, som inte är egentliga begrepp i sig själva, utan som fungerar som namn på underkategorier (jämför med hjälpkategori, sida 19). I denna tidiga satellitmodell och i övriga tidiga figurer finns begreppen namngivna både på svenska och engelska, eftersom arbetet med benämningarna på begreppen inte har påbörjats än. Satellitmodellen är inte del av något

specifikt skede av den terminologiska analysen, utan används under hela processen. Utgående från denna satellitmodell och de spontana namn de getts kan man dra tidiga slutsatser om att hjälpnoden ”typer” antagligen resulterar i någon form av generiskt begreppssystem medan hjälpnoden ”utövande” troligen inkluderar aktivitetsrelationer.

4 ANALYS

I detta kapitel beskriver jag arbetet i de olika skedena av analysprocessen. Jag förklarar vilka förändringar satellitmodellen genomgår i begreppsinventeringen, begreppsanalysen, definitionsskrivningen och termanalysen och åskådliggör med figurer där det känns nödvändigt.

4.1 Begreppsinventering och avgränsning

Under det inledande arbetet gjorde jag en satellitmodell utgående ifrån de närmare 40 termer som ingick i enkäten i min kandidatavhandling. Dessa termer var de som jag ansåg var de mest centrala i de två svenskspråkiga böcker som jag arbetade med. En stor utmaning med detta material är att jag i enkäten som gjordes 2015 endast tagit med sådana termer som jag ansåg vara intressanta ur en översättningsvetenskaplig synvinkel. Exempelvis ingick inte termen 'ritual', som skrivs på samma sätt på engelska och svenska och representerar samma begrepp inom bägge språken, inte heller 'tradition'. En annan direkt utmaning är också att jag i kandidatavhandlingen arbetade med termer, inte begrepp.

I begreppsinventeringen gick jag därför igenom mina källor en andra gång för att försäkra mig om att jag inte missat något centralt begrepp samt för att samla ihop sakinnehåll om begreppen (och inte bara deras term motsvarigheter på svenska). Därefter utvidgade jag satellitmodellen med material från webben, det vill säga de två hemsidorna, och avlägsnade begrepp från den ursprungliga undersökningen som inte var relevanta, till exempel för att de inte används i svenskan. Ännu i detta skede har relationerna mellan de olika begreppen inte börjat redas ut på djupet, det arbetet hör hemma under nästa skede av analysen, begreppsanalysen. Detta innebar att det fortfarande fanns vissa brister i modellens logik, såsom att begreppen benämns på både engelska och svenska, och förekomsten av så kallade *flytande begrepp*, som inte har några uppenbara kopplingar till resten av systemet (såsom i mitt fall 'pubmoot', uppe i figur 6 nedan).

Mina preliminära underkategorier till centralnoden var alltså i detta skede följande:

- Redskap/Metoder
- Etik inom wicca
- Den wiccanska ritualen
- De wiccanska högtiderna
- Wiccautövaren

I tabell 1 nedan presenteras de begrepp som inkluderades från kandidatavhandlingen (kolumn 1), de av dem som avlägsnats från analysen (kolumn 2), och de nya begrepp som inkluderats från webbmaterialet (kolumn 3).

Tabell 1. Inkluderade och exkluderade begrepp och termer

Kvarstående begrepp	Avlägsnade begrepp	Nya begrepp
Wicca	Grimoire	Nyhedendom
Wiccan	Widdershins	Nyhedning
So mote it be	Deosil	Hedendom
Blessed be	Self-dedication	Hedning
Drawing down the moon	Handparting	Häxa
In the broom closet	Dedicate/consecrate	Tradition
Libation	The craft	Eklektiker
Cakes and ale		Solitär
Wiccanning		Trefaldighetsregeln
Initiation		The wiccan rede
Handfasting		Merry meet and merry part
Invocation/incantation		Cleanse
Coven		Stora sanningsriten
The crone		Avtackande
The wheel of the year		Pubmoot
Pentacle		Circle
Ground/earth		Esbat
Center		Sabbat
Pentagram		Samhain
Yule		Imbolc
Book of shadows		Ostara
Magic		Beltaine
Do magic		Litha
Cast a spell		Lughnasadh
Cast a circle		Mabon
Raise power		Rökelsekar
Close a circle		Bägare
Spell		Athame
Witchcraft		Altare
		Stav
		Kittel
		Boline
		Kvast
		Klocka
		Ritual

De termer som jag i denna studie valde att inte ta med från enkäten i min kandidatavhandling har i huvudsak exkluderats på grund av att de inte är etablerade begrepp inom svenska wiccakretsar. 'Grimoire' är till exempel en typ av bok, men den motsvaras på svenska främst av 'Book of Shadows', som är ett separat begrepp. 'Widdershins' och 'deosil' betyder helt enkelt motsols och medsols, och det har inte etablerats några specifikt wiccanska ord för det på svenska. 'Self-dedication' är en typ av initiering, och tas upp inom begreppet 'initiation'. 'Handparting' (wiccansk skilsmässa) är ett ovanligt fenomen och ordet har inte etablerats i svenskan. 'Dedicate/consecrate' används på olika sätt på svenska och handlar antingen om 'initiering' eller 'rening', och tas alltså upp inom andra begrepp. Slutligen är 'the Craft' en term som inte slagit igenom på svenska, utan begreppet täcks av termerna wicca eller häxkonst. Gemensamt för dessa begrepp är att de saknar naturliga ekvivalenser.

Merparten av de nya begreppen (kolumn 3) har inkluderats för att de är relevanta inom ämnet och intressanta ur en terminologisk synvinkel, även om de inte stod i fokus i min kandidatavhandling, i vilken jag endast jämförde översättningsmotsvarigheter. En del begrepp är också helt nya och kommer från webbmaterialet (t.ex. 'pubmoot', ett socialt evenemang som sker t.ex. på en pub). En avsevärd del av de nya begreppen rör olika typer av ritualredskap eller högtider och torde därmed vara relativt enkla att analysera och definiera, men det finns också mera värdeladdade begrepp såsom 'häxa' och 'nyhedendom'.

Efter inventeringen och avgränsningen innehåller kartläggningen med andra ord cirka 60 olika begrepp i 5 kategorier samt en överkategori. Dessa begrepp och kategorier går vidare till begreppsanalysen.

4.2 Begreppsanalys

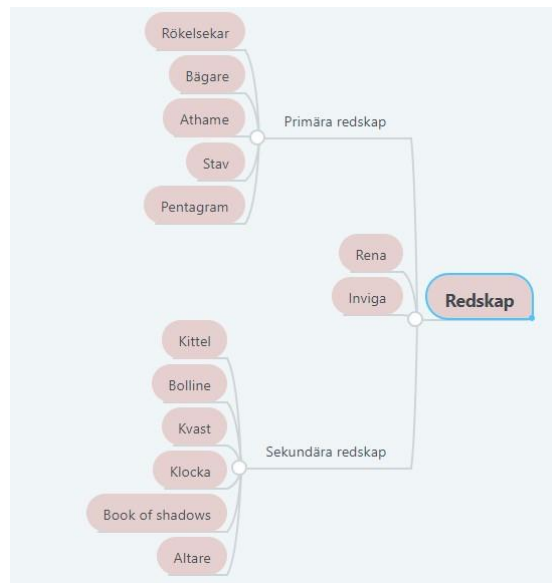
I begreppsanalysen började jag med att undersöka hur relationerna mellan begreppen ser ut. Det här kan tänkas vara en omvänd ordning att göra analysen på, eftersom rekommendationen är att man börjar med att undersöka begreppskännetecken (Nuopponen & Pilke 2010: 17). Jag ansåg dock att det här var den mera naturliga vägen

att gå i mitt fall, eftersom det fortfarande fanns många osäkerheter kring begreppssystemets struktur, och det skulle underlätta den fortsatta analysen att reda ut den problematiken först. Därtill är en känneteckenanalys inte nödvändig för samtliga begrepp.

Undersökningen av begreppsrelationer (se teoriavsnitt 3.1.2) visade att det i systemet främst finns generiska, partitiva och övriga ontologiska relationer samt aktivitetsrelationer, men även en mindre del agentrelationer. De generiska relationerna ("typrelationer") representeras till exempel när det kommer till de wiccanska högtiderna, som delas upp i olika typer av högtider. Partitiva relationer (del – helhet) var frekventa till exempel i uppdelningen av en wiccansk rituals olika delskeden. Aktivitetsrelationer, som binder samman en aktivitet och till exempel en plats, tid eller metod, finns med i nästan alla delområden, och agentrelationer, som är en undertyp av ontologisk relation, finns på samtliga ställen där en person och en aktivitet eller livssyn kunde kopplas samman (t.ex. nyhedendom – nyhedning).

Associativa relationer figurerade främst mellan centralnoden och dess närmaste noder, men även i andra fall där begreppsrelationerna inte specifikt tillhörde någon annan kategori (t.ex. praktisk religionsutövning och hjälpnoden 'liturgiska uttryck'). Några temporala begreppsrelationer kunde inte identifieras, vilket var något oväntat eftersom det finns begrepp som är tidsbundna (såsom årliga högtider). En närmare granskning av såväl högtidernas som ritualskedenas begreppskännetecken visade dock att relationerna var antingen generiska eller partitiva.

Under begreppsanalysen flyttades begreppen runt en del, och på grund av det bytte även delkategorierna namn. I figurerna nedan presenteras de fem olika delkategorierna och överkategorin närmare, och jag ger en kort inblick i vilka uppdateringar som skett i analysprocessen från och med den inledande satellitmodellen.

Figur 7. Delområdet Redskap

I figur 7 ovan bytte jag namn på delkategorin från redskap/metoder till endast redskap, eftersom de begrepp som jag klassat som metoder ('cirkel', 'magi' och 'skyclad') flyttades till en annan delkategori. Verbet 'inviga redskap' lades separat (eftersom det inte är ett redskap i sig), och de konkreta redskapen delades in i hjälpkategorier. Därtill flyttades både 'book of shadows' och 'altare' så att de är direkta underbegrepp till Redskap med praktiskt syfte, eftersom den tidigare kategoriseringen inte var logisk.

Figur 8. Delområdet De wiccanska högtiderna

I delområdet i figur 8 ovan skedde inga egentliga uppdateringar. Den ursprungliga kategoriseringen var enkel eftersom samtliga relationer är generiska.

Figur 9. Delområdet Wiccautövaren

I figur 9 har 'häxkonst' lagts till som ett underbegrepp, eftersom det visade sig passa mycket bättre in i denna kategori jämfört med tidigare då den var i direkt koppling till nyhedendom. Detta fall var ett av de svåraste under hela kartläggningen, eftersom åsikterna och synpunkterna kring vad skillnaden mellan en wiccan och en häxa är varierar stort. Konsensus verkar dock ligga på att häxkonst inte är en religion, utan en praktik, och detta är motiveringen till denna ändring.

Utöver det flyttade jag också om i kategoriseringen, och därmed uppkom de nya begreppen 'traditionalist' och 'covenmedlem', som i sig inte nödvändigtvis behöver inkluderas som separata begrepp i undersökningen, men som däremot fungerar som nödvändiga motsättningar till solitär och eklektiker. I detta fall är en covenmedlem med andra ord en wiccan som är medlem i ett coven, medan en solitär wiccan utövar sin religion utan ett coven. Begreppen 'coven' och 'tradition' är i detta fall alltså både en

kategoriserande nod och begrepp i sig själva.

Figur 10. Delområdet Etik inom wicca

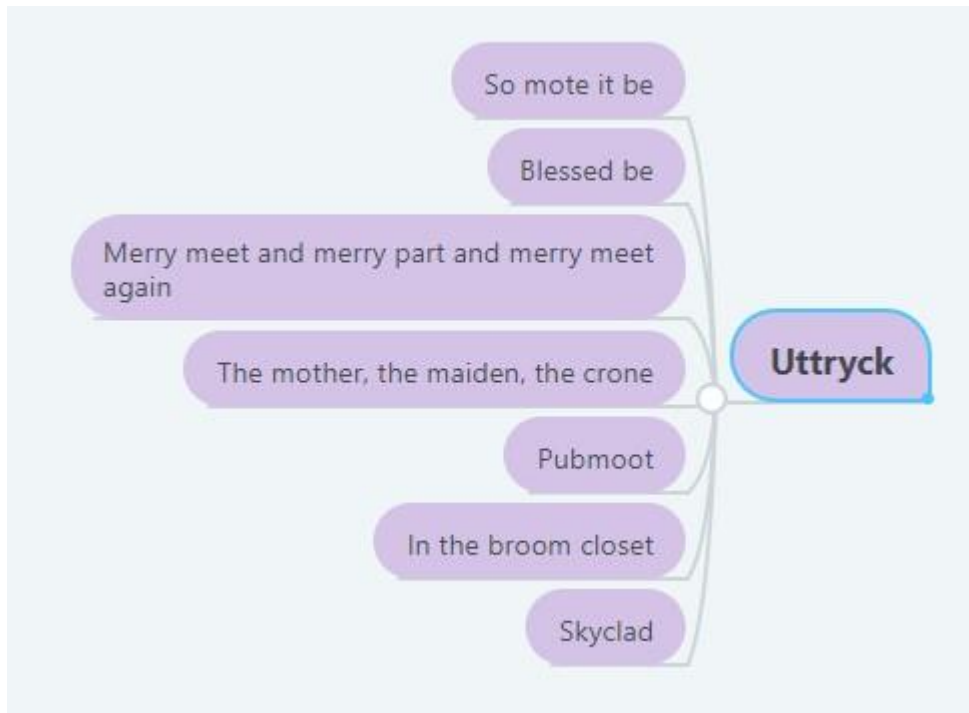
Delområdet i figur 10 ovan har inte heller uppdaterats, utan kvarstår i tidigare form. Delområdet har endast två begrepp, och man kunde tänka sig att de kunde ha passat in under en annan kategori, men det visade sig inte vara ändamålsenligt.

Figur 11. Delområdet Ritual

Själva delområdet i figur 11 bytte namn från 'den wiccanska ritualen' till 'praktisk

religionsutövning’, men sedan tillbaka till ’ritual’. Detta eftersom de liturgiska uttrycken under en kort tid placerades under ritualen, men eftersom de används även utanför ritualsammanhang fick de en helt egen kategori (se figur 12). I och med att det då endast fanns ritualsleden kvar, döptes kategorin om.

Figur 12. Underkategorin Uttryck

Begreppen i denna kategori visade sig vara svåra att analysera eftersom det fanns mycket lite information om begreppsinnhållet, och desto mer om själva representationen, det vill säga termerna. Av denna orsak kommer denna underkategori att exkluderas ur analysen så till vida att de inte ges några definitioner, utan endast översättningsmotsvarigheter.

Sammanfattningsvis innebar begreppsanalysen stora förändringar i hela begreppssystemet. Detta innebär i sig att en del av arbetet i följande skede, definitionsskrivandet, redan är utfört, eftersom man i definitionsskrivandet i hög mån arbetar utgående från vilka relationer begrepp har till sitt överbegrepp.

4.3 Definitionsskrivning

I detta skede samlade jag all information om begreppen, sorterade dem, gjorde vid behov en känneteckenanalys, och valde ut de begreppskännetecken som skulle utgöra definitionen för begreppet. Precis som det nämndes i teorikapitlet handlade det delvis om att avgöra vilket överbegrepp ett begrepp har, och delvis om vilka begreppskännetecken som är avgörande för just det underbegreppet. Ett exempel på känneteckenanalysen av högtiderna finns nedan i tabell 2.

Tabell 2. Känneteckenanalys av de wiccanska sabbaterna

Datum	Andra namn	Stor/liten	Symboler	Gudens roll	Gudom
31.10	-	Stor	Död, födelse	Gudens död	-
22.12	Midvinter, vintersolstånd	Liten	Ljusets återkomst	Gudens uppståndelse	Järnekskungen
2.2	Bridgid	Stor	Livet vaknar	Barnguden	-
22.3	Vårdagjämning	Liten	Återfödelse, balans, fertilitet	Guden som ung man	Eostra
1.5	Valborg	Stor	Eld, kärlek, fruktbarhet	Föreningen med gudinnan	Bel
22.6	Midsommar	Liten	Solens höjdpunkt	Guden träder tillbaka	Ekkungen, the green man
1.8	Lammas	Stor	Skörd, offer, spannmål	Guden offras	Lugh
22.9	Höstdagjämning	Liten	Äpple, skörden, tacksägelse	Den döende guden	

I tabell 2 ovan har begreppen delats in bland annat enligt när på året de infaller, vilka andra namn de har och om högtiden anses vara en av de fyra stora eller små högtiderna. Eftersom det fanns mycket information om varje begrepp togs inte samtliga kännetecken med i de slutgiltiga definitionerna.

Det var inte nödvändigt att göra en känneteckenanalys av samtliga begrepp, eftersom det inte fanns en omfattande textmängd att analysera inom alla kategorier. Exemplet i

tabell 2 visar ett område där det fanns mycket information. All information kunde dock inte tas med i definitionen, eftersom definitioner bör vara korta. I fallet med de wiccanska sabbaterna (solhögtiderna) ingår datum och överbegreppet i själva definitionen, medan övrig relevant information finns inkluderad i definitionens fotnot. En definition kan se ut på följande sätt:

Samhain är en wiccansk sabbat som firas runt 31.10.

FOTNOT: Samhain är en av de större sabbaterna och kallas också dödsfesten och allhelgona.

Sabbaten fokuserar på död och pånyttfödelse, förfäder och resor mellan världar.

Gudasymboliken fokuserar på gudens/solens död

Figur 13. Definitionen av Samhain

I figur 13 är överbegreppet 'wiccansk sabbat' och datumet då sabbaten firas är det viktigaste begreppskännetecknet. Här nedan beskriver jag de insikter och förändringar som definitionsskrivandet innebar, uppdelat enligt begreppens underkategorier.

I underkategorin 'högtider' fanns en del så kallade innehållsdefinitioner, vilket innebär att definitionen inte innehåller något överbegrepp utan främst listar underbegreppen. Ett exempel på detta är till exempel 'årshjulet': "*Årshjulet omfattar de åtta wiccanska sabbaterna*". Samma underkategori innehöll flera begrepp som representeras av samma term, såsom initiering i betydelsen att man blir delaktig i ett coven, och initiering i betydelsen att man presenterar sig själv för gudarna och förklarar sitt val att bli wiccan. I detta fall övervägde jag att separera begreppen och att använda termen självinitiering eller dedikering för det senare begreppet, men termanalysen visade senare att det inte vore ett bra val eftersom dessa termer har en viss negativ laddning. Detta är ett bra exempel på att man inom terminologisk analys ofta tvingas gå fram och tillbaka mellan olika arbetsskeden för att uppnå ett gott resultat.

I underkategorin 'etik', som endast innehöll två begrepp, var utmaningen delvis att finna lämpliga överbegrepp (trefaldighetsregeln kan anses vara en regel, en lag eller en teori), och delvis att välja vilken formulering som är den bästa. Dessa utmaningar

återkom också i gruppen liturgiska uttryck.

I definitionsskrivandet för wiccas överbegrepp återgick jag till att använda begreppet 'nyhedendom' som synonym till hedendom. Detta efter att ha konstaterat att nyhedendom och hedendom trots allt är samma begrepp, och att 'nyhedning' och 'hedning' därmed också är samma begrepp. Dessa definitioner innehåller dock fotnoter om att synonymerna används på varierande sätt. I känneteckenanalysen av i synnerhet dessa två begrepp framkom det vilken stor påverkan en mindre lyckad översättning kan ha på terminologin. Ett särskilt viktigt argument för att använda just överbegreppet nyhedendom är upprepningen av meningen "*alla wiccaner är nyhedningar*". Det närmaste överbegreppet för wicca är alltså 'nyhedendom', inte 'religion' eller 'hedendom'.

Underkategorin 'redskap' påminde i mångt och mycket om underkategorin 'wiccaniska högtider'. Även här fanns det mycket information som behövde kategoriseras. En förändring som känneteckenanalysen ledde till här var att hjälpnoderna än en gång bytte namn, från primära och sekundära redskap till redskap med koppling till elementen och redskap utan stark koppling till elementen. Begreppen 'pentagram' och 'pentakel' är intressanta eftersom de ofta används synonymt, även om det är mycket tydligt att det finns två olika begrepp i bakgrunden – ett ritualredskap som kan bestå av trä, metall eller lera och som har en femuddig stjärna ingraverad, samt den femuddiga stjärnan som är en symbol i sig själv, men är tvådimensionell. Här valde jag att separera begreppen, för att undvika synonymi. En sista ändring i denna kategori var att begreppet 'rena' lades till, eftersom det visade sig finnas inne i begreppet 'inviga (och rena) redskap'. Samma verb förekommer även i underkategorin 'ritual' i formen 'rena en plats' och 'rena sig själv'.

Underkategorin 'wiccan' visade sig vara förvånansvärt enkel att analysera. Detta kan bero på att begreppen i just denna kategori diskuteras rätt mycket i olika texter. En stor skillnad mellan det äldre materialet i de översatta böckerna och det nyare webbmaterialen är att man i det nya materialet ofta gjort ett aktivt ställningstagande till det problematiska språkbruket i äldre material. Ett utdrag från en översättning lyder till

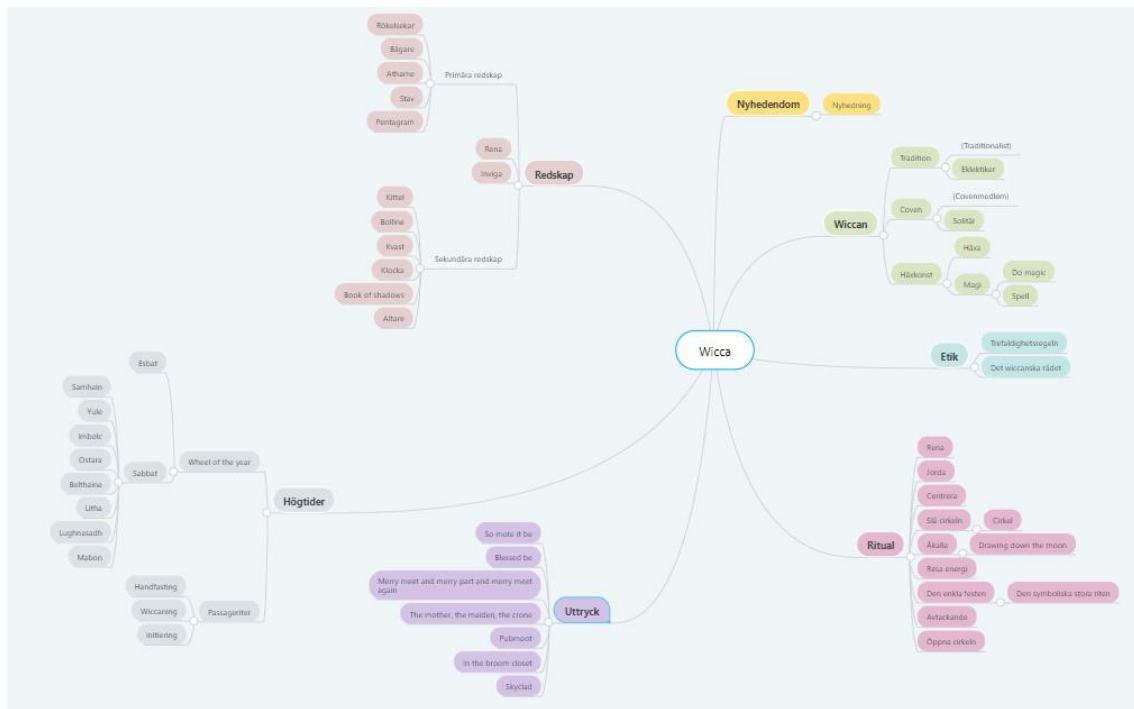
exempel ”*Häxeri är mer än bara en religion*” medan samma typ av beskrivning från webben uttrycker ”*Häxkonst är inte en religion*”. Det största problemet är dock fortfarande termanvändningen, vilket jag återkommer till i nästa avsnitt. I denna kategori analyserade jag också centralnoden ’wicca’. Ett flertal källor använder överbegreppet ’naturreligion’ för att definiera wicca, men detta är inte något jag använt mig av, eftersom begreppet naturreligion i allmänspråket oftast används för att beskriva ursprungsfolks religioner, och wicca är varken en särskilt gammal religion eller kopplad till ett ursprungsfolk.

Ett begrepp som jag inkluderat men som det saknades källor för är ’in the broom closet’. För detta begrepps del har jag förlitat mig på min egen kunskap i ämnet och bekräftat det under diskussioner med svenskspråkiga wiccaner. I min analys fann jag att samtliga begrepp under hjälpnoden ’liturgiska uttryck’ hade mycket begränsad information om till exempel betydelse och innehåll, och att materialet främst gav översättningsmotsvarigheter till dem. Av den orsaken separerade jag dessa i en egen underkategori, som eventuellt inte alls tas med i den slutliga ordlistan på grund av bristande information, men som kan vara intressanta endast med tanke på termmotsvarigheter. Det lösa begreppet ’pubmoot’ inkluderades i denna kategori.

Den sista kategorin handlade om praktisk religionsutövning. Då jag började analysera denna del insåg jag snabbt att begreppen ’magi’ och ’utöva magi’ egentligen hade en mera logisk relation till ’häxkonst’ istället för en direkt koppling till wicca, så de flyttades tillbaka till underkategorin ’wiccautövaren’. Begreppet ’cirkel’, som tidigare suttit ihop med ’magi’, gjordes därefter till ett underbegrepp till ’den wiccanska ritualen’, och jag upptäckte även att begreppet ’slå cirkel’ hade glömts bort, så det lade jag till som sidobegrepp till begreppet ’cirkel’. I och med detta fanns endast begreppet ’skyclad’ kvar under hjälpnoden ’praktisk religionsutövning’, och det begreppet hade nästan ingen information alls, så det begreppet togs bort. Detta eftersom det åtminstone i de nordiska länderna är mycket ovanligt att man utövar skyclad, det vill säga naken, och det finns inte tillräcklig grund att inkludera det. Därefter avlägsnade jag helt och hållet hjälpnoderna, och hela underkategorin bytte därmed namn igen, tillbaka till ’ritual’.

Begreppen i denna sista kategori, 'ritual', var intressanta att analysera. Efter en analys visade sig begreppet 'renande av plats' vara samma begrepp som 'renande av ett redskap', och därför tas det istället upp i fotnoten till det begreppet. På ett liknande sätt avlägsnades de två begreppen 'åkallan av element' och 'åkallan av gudomar', eftersom det handlar om samma typ av aktivitet, och därför behandlades endast begreppet 'åkallan'. Vad gäller åkallan visade analysen att begreppet 'drawing down the moon' var en specifik typ av åkallan, och därför flyttades det begreppet in som ett underbegrepp till 'åkallan'. 'Den symboliska riten' visade sig också ha en viss koppling till begreppet 'cakes and ale', och därför flyttades det på samma vis, in under begreppet 'cakes and ale'. Detta justerades senare i enlighet med diskussioner med mina informanter. I och med detta fanns endast begreppet 'raise power' kvar under hjälpkategorin 'ritualens kärndel', och därför avlägsnades hjälpnoden helt, så att 'raise power' representerar ritualens kärndel. Även begreppet 'libation' togs bort, eftersom man på svenska främst talar om att offra en del av måltiden till gudomarna, och det begreppet är detsamma som det begrepp som finns i allmänspråket.

Sammanfattningsvis visade definitionsskrivandet att en hel del strukturella förändringar fortfarande var nödvändiga i detta skede. Termen är dock en viktig del av definitionen, och definitionsskrivandet blir egentligen inte klart förrän även det sista skedet av analysen, termutvärderingen, är genomförd. Figur 14 visar hur begreppssystemet ser ut i detta skede av studien.

Figur 14. Begreppssystemet efter definitionsskrivningen

4.4 Termutvärdering

I detta sista skede av analysen användes två typer av material; översättningarna av Cunningham (2006) och Hunter (1998) samt enkätsvaren från min kandidatavhandling (Wilhelmsson: 2015). Enkäten hade inte samma avgränsning som den här undersökningen och därför finns det inte enkätsvar för samtliga begrepp. Samtliga begrepp krävde inte heller någon djupare termutvärdering, till exempel i de fall där termöversättningarna av Hunter och Cunningham överensstämde både med enkätsvaren och med min uppfattning om det etablerade språkbruket.

Enkäten gjordes våren 2015 och hade 127 deltagare som i huvudsak identifierade sig som wiccaner, men även anhängare av övriga nyhedniska religioner, kristna och agnostiker fanns representerade. Nästan alla angav svenska som sitt modersmål (97,6 %), och majoriteten av respondenterna hade svensk nationalitet (75,6 %) medan finlandssvenskarna utgjorde en mindre andel (22,8 %).

En hel del termer är helt klart etablerade, såsom namnet på religionen och avledningar av det, såsom 'wicca', 'wiccan' och 'wiccansk'. Många respondenter hade också angett hur dessa ord ska uttalas, vilket tyder på att den tidigare problematiken kring termvalen är känd även bland utövarna.

Andra termer är helt klart etablerade, men undviks ändå av själva utövarna, såsom till exempel 'häxkonst'. Många anger att de tycker att termen har en negativ klang, att den låter oseriös, eller att den ger fel associationer. Många påpekar att de kunde tänka sig att använda termen, men att den inte har något att göra med wicca som religion, vilket stärker mina tidigare uppfattningar. Samma attityd finns kring användningen av engelskans 'spell', många föredrar att helt enkelt tala om magiarbete eller rituellt arbete, medan många inte tycker att det hade något med wiccansk trosutövan att göra, såsom respondent 78; *"...jag har inte hört/läst någon vettig svensk motsvarighet som inte låter som det skulle varit taget ur Harry Potter"*.

I vissa fall är det tydligt att det inte finns koncensus, som i fallet med att 'slå en cirkel'. Termalternativen som respondenterna gav var många, bland annat lägga, skapa, rita, bygga, forma, resa, gjuta och dra en cirkel, med en något högre frekvens av 'slå' och 'kasta'. I det här fallet valde jag uttrycket 'slå cirkel', delvis för att undvika den falska vännen 'kasta' (en. 'cast a circle') och delvis för att översättningarna av Hunter och Cunningham inte innehöll ett enda exempel med 'kasta'.

Enkäterna gav många belägg för att använda termen 'stänga cirkeln' för den handling som sker i slutet av en wiccansk ritual. Jag misstänker dock att de resultaten beror på att respondenterna enbart gett vad de anser vara en översättning av 'close the circle', vilket var det uttryck som jag gav i enkäten, och att det därför har påverkat resultaten. Övriga förslag var bland annat sluta, bryta, ta ner, upplösa och öppna cirkeln.

Vissa termer visade sig vara helt och hållet synonyma, och till exempel i fallet 'att grunda/jorda' har jag inte velat utesluta någon av termerna, utan helt enkelt angett att bägge kan användas. Även på engelska används 'to earth/ground' synonymt.

I vissa fall är den engelska påverkan stark, som när det kommer till 'book of shadows'. Översättningarna av Hunter och Cunningham ger endast stöd för 'skuggornas bok', medan respondenterna säger sig använda både 'skuggornas bok' och 'skuggbok'. I det här fallet rekommenderar jag 'skuggbok', främst för att det passar bättre in i den svenska språkdräkten.

Enkätsvaren gällande begreppen 'pentagram' och 'pentakel' visade å ena sidan att många utövare använder det svenska ordet 'pentagram' för bägge begreppen, och å andra sidan att det inte är helt entydigt vilket genus termerna har. Jag har rekommenderat att termerna särskiljs, och att man använder t-genus för bägge termerna, eftersom de är direktlån från engelskan.

När det kommer till de wiccanska högtiderna går åsikterna isär bland respondenterna. En del vill gärna stava midvinterhögtiden på svenskt sätt, 'jul' medan andra vill behålla den engelska stavningen, 'yule'. Även om den etymologiska bakgrunden helt tydligt är gemensam vill jag gärna särskilja den wiccanska högtiden från den kristna, och jag har rekommenderat att det ska synas också i stavningen. En annan typ av problematik i denna kategori är också att det finns en viss kontrovers kring namnet på höstdagjämningen, Mabon. En av mina informanter upplyste mig om att det inte finns några historiska belegg för detta namn, och att det till och med kan anses vara en form av kulturell appropriation¹ att använda sig av det namnet för högtiden. Jag vill på inget vis uppmuntra till kulturell appropriation, men jag vill samtidigt starkt frångå uppfattningen att allting inom wicca nödvändigtvis måste basera sig på "uråldrig kunskap", på samma vis som om den gamla tidens häxbränningar skulle ha något att göra med wicca idag. Religionen i sig är mindre än 100 år gammal, och termen Mabon är etablerad. De som så önskar och föredrar kan använda sig av synonymen 'höstdagjämning', men för konsekvensens skull vill jag inte undvika Mabon som namn.

När det kommer till flerordstermer såsom 'den stora riten' och 'den enkla festen' har jag försökt förenkla termerna för att så långt som möjligt kunna följa rekommendationerna

¹ att en person som tillhör en majoritetskultur anammar särdrag från en minoritetskultur eller kultur med låg status, utan att visa tillräcklig respekt för den senare kulturen

om att term ska vara både kort och beskrivande. Vad gäller 'den stora riten' föreslår Onn (2019) på hemsidan wicca.nu termerna 'den symboliska stora riten' och 'den fysiska stora riten'. Eftersom riten i fråga nästan utan undantag görs symboliskt har jag dock valt att helt enkelt kalla den 'den stora riten' och förklara att det är en symbolisk handling i begreppets fotnot.

Sammanfattningsvis kan jag konstatera att det i vissa fall är tydligt att det finns etablerade termer för wiccanska begrepp, i andra fall är det mindre tydligt. Begreppssystemet har genomgått förändringar i varje skede av analysen, och därför var det inte mycket arbete kvar att göra i det sista skedet, utan det handlade främst om att ta ut resultaten från systemet, bedöma termerna i ljuset av kraven på en god term och sammanfatta. Även den respons jag fick från utövande wiccaner påverkade processen, främst i finslipandet av definitioner, men även i justeringar i själva begreppssystemet, och den input som gavs var mycket värdefull och uppskattad. Den termlista som utarbetades finns i bilaga 2 tillsammans med en övergripande bild av det slutgiltiga begreppssystemet.

5 DISKUSSION

Syftet med min avhandling var att analysera den svenska terminologin inom religionen wicca och ge preskriptiva rekommendationer kring det svenska språkbruket. Resultaten uppnåddes genom terminologisk analys av två böcker som översatts till svenska, en enkät gällande de mest centrala termerna, två svenska hemsidor och dialog med svenskspråkiga wiccaner.

Analysen bestod av tre huvudsakliga skeden: Begreppsanalys, definitionsskrivande och termanalys. Begreppssystemet undergick avsevärda förändringar under samtliga skeden, och som hjälpmedel för att åskådliggöra resultaten användes olika typer av satellitmodeller. Begreppen delades in i en överkategori och fem underkategorier: Nyhedendom, utövaren, etik, ritual, högtider och redskap samt en undergrupp med liturgiska uttryck.

Slutresultatet av analysen var en grafisk representation av begreppssystemet samt en ordlista över 55 begrepp, deras termer, definitioner, ordklasser och böjningar samt i vissa fall anvisningar kring uttal och användning, då detta ansågs nödvändigt. Denna ordlista återfinns i bilaga 2.

De fall som krävde djupare analys kan delas in i fyra grupper, utgående från vad det var som var problematiskt med dem: själva begreppet, dess begreppsrelationer, dess definition eller dess representation (term).

Vissa begrepp hade inga naturliga ekvivalenser i svenskan, och det verkar inte heller finnas något behov av att skapa nya termer för dem. Exempel på sådana begrepp är 'craft', 'libation' och 'spell'. I vissa fall finns det också skäl att medvetet ta avstånd från användningen av begreppen, eftersom utövarna själva anser dem vara oseriösa. I de allra flesta fall har dessa begrepp exkluderats från analysen.

Begrepp vars begreppsrelationer var otydliga flyttades omkring mycket under analysens gång, ofta på grund av att det var svårt att avgöra vad som är begreppets överbegrepp.

Exempel på dessa är 'etik' och 'cirkel'. En cirkel kan ses som en metod, en del av en ritual, eller en plats, och det krävdes en del omorganisering för att få klarhet. I synnerhet gällande kategorin 'etik' var detta svårt, och frågan är fortfarande om kategoriseringen av 'det wiccanska rådet' och 'trefaldighetslagen' som etiska rättesnören är lämplig. Jag har dock försökt undvika att gå in för djupt i de mera trosbaserade frågorna, och jag anser att den lösning jag kom till är tillfredsställande.

Definitioner som var svåra att skriva var de som innehöll mycket information, och mycket värdeladdade åsikter, såsom 'magi', 'häxkonst' och 'häxa'. Här är problemet att det inte finns en direkt koppling till begreppet 'wicca', utan att magi och häxkonst är något som varje individuell wiccan väljer om hen inkluderar i sin trosutövan eller inte. Att välja ut vilka begreppskännetecken som är de viktigaste var därför en utmaning, men jag anser att det fanns starkt stöd bland utövarna för den strategi jag valde gällande dessa begrepp.

Den sista typen av problematik gällde själva termerna, såsom 'skuggbok', 'wiccaning' och 'athame'. 'Skuggbok' är ett välfungerande översättningslån, och även om 'bok av skuggor' skulle vara en mera rak översättning av engelskans 'book of shadows' skulle det vara svårt att böja en sådan term enligt svenska regler, och 'skuggbok' är även kortare och känns mera naturlig. 'Wiccaning', det vill säga wiccanskt dop, är ett relativt ovanligt fenomen, och just av den orsaken har jag valt att utöver själva termvalet också rekommendera ett uttal med lång a-ljud som gör att termen rimmar på till exempel "utmaning". Detta skiljer sig från det engelska uttalet och gör termen mera svensk. Gällande 'athame' finns det rekommendationer kring uttalet, men de baserar sig främst på det engelska uttalet och gör termen svår att böja. Därför har jag även i det fallet rekommenderat ett nytt uttal med långt a-ljud.

Generellt sett har jag inte anammat någon viss strategi när det kommer till de olika kriterierna för en god term, utan hanterat varje situation separat. De wiccanska sabbaterna har till exempel inte ändrats vad gäller stavning, och för dem rekommenderar jag det engelska uttalet även om ett mera finskt uttal av till exempel Samhain börjar bli vanligt även i Svenskfinland.

Utöver de många utmaningarna med studien fanns det också många aspekter med arbetet som förflöt smidigt och var synnerligen inspirerande. All den information som mina enkättagare bidrog med visade sig vara mycket värdefull, likaså den expertis som jag fick av sakkunniga wiccaner som kontrollerade mina resultat och gav respons på dem. Jag kände en genuin uppskattning för att ämnet problematiseras, något som både jag och Nurmi (2004) håller med om att är viktigt för att man ska kunna nå goda resultat. Det var också de begrepp som problematiserats mest (såsom 'häxa' och 'magi') som visade sig ha mest innehåll, och jag hoppas att de definitioner jag utarbetat kan komma att bli godkända av den wiccanska gemenskapen.

En rent praktisk utmaning i arbetet var att jag saknade riktlinjer kring hur jag borde presentera själva analysprocessen och de ändringar som gjordes i begreppssystemet. En terminologisk analys förlöper som bekant fram och tillbaka mellan olika skeden, och även om olika grafiska hjälpmedel kan underlätta, så är de inte till stor hjälp när det kommer till att beskriva processen i textformat. Detta ledde till att jag enligt bästa förmåga försökte redogöra för varje analyskede separat, även om arbetsprocessen inte nödvändigtvis var lineär. En annan praktisk utmaning var att finna ett lämpligt grafiskt redskap för att återge begreppssystemet, och detta återspeglas i den varierande designen på satellitmodellerna som syns i avhandlingen.

Den här studien omfattar de viktigaste svenska begreppen inom wicca, men metoderna kunde förbättras och uppdateras. En enkät som fokuserade på begrepp framom termer skulle vara intressant att förverkliga, likaså någon typ av forskning om i vilken grad terminologi inom ett ämne verkligen är etablerad eller inte, eventuellt genom att jämföra källor med varandra. I nuläget finns det dock inte särdeles mycket mer svenskspråkigt material att tillgå i skriven form. Jag hoppas att det sker en ändring på den punkten och att mina rekommendationer kan komma någon till nytta i det arbetet.

Även om mitt huvudsakliga mål med den här avhandlingen har varit att kunna ge rekommendationer som ska kunna följas, förstår jag att både religion och språk är personliga ämnen som ligger nära folks hjärtan. Mitt mål var dock inte att ge absoluta regler, utan rekommendationer. Det wiccanska rådet lyder som bekant *"Så länge du inte*

skadar någon, gör som du vill". Min önskan är dock att den wiccanska gemenskapen skulle anamma en något mera organiserad strategi åtminstone när det kommer till den språkliga delen, i synnerhet som detta efterlysts på många håll.

KÄLLFÖRTECKNING

MATERIAL

Cunningham, Scott (1989). *Wicca – A Guide for the Solitary Practitioner*. Llewellyn Publications.

Hunter, Jennifer (1997). *21st Century Wicca: A Young Witch's Guide to Living the Magical Life*. Kensington Publishing Corporation.

Pagan Federation Internation Sverige (2019). [Citerat 22.4.2019]. Tillgängligt: <http://se.paganfederation.org/>

Wicca.nu (2013). [Citerat 22.4.2019]. Tillgängligt: <http://wicca.nu/index.html>

Wilhelmsson, Linn (2015). Mellan teori och praktik. Om termöversättningar i den moderna naturreligionen wicca. Opublicerad kandidatavhandling i modersmålet svenska. Vasa universitet.

KÄLLOR

Doyle White, Ethan (2011). *The Meaning of "Wicca": A Study in Etymology, History, and Pagan Politics*. Pomegranate: The International Journal of Pagan Studies [online]. Volym 12: Nr. 2 [Citerat 16.3.2015], 185–207. Begränsad tillgång på förlagets hemsida: <http://www.equinoxpub.com/journals/index.php/POM/article/view/10024>

Emerich, Monika M (2006). Websites for the study of wicca, witchcraft, and modern paganism. I: *Religious Studies Review* 32: 4, 220–221

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

Equinox Publishing (2015). *Pomegranate. The international journal of pagan studies* [online]. [Citerat 29.1.2015]. Tillgänglig: <http://www.equinoxpub.com/journals/index.php/POM/index>

Harrington, Jo (2004). *Towards an Academic Study of British Wicca: An Investigation Into Its Origins*. Flying Witch Publications. [Citerat 14.5.2019]. Tillgänglig [pdf]: <http://www.joharrington.co.uk/Dissertation.pdf>

Hjelm, Titus (2005a). Miksi wicca? Titus Hjelm (red.) *Mitä wicca on?* Helsingfors: Gummerus. 9–21.

- Hjelm, Titus (2005b). *Wicca kohtaa valtion*. Titus Hjelm (red.) *Mitä wicca on?* Helsingfors: Gummerus: 95–132.
- Häkkinen, Kaisa (1994). *Kielitieteen perusteet*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura
- Jaakkola, Anna-Kaisa (2004). *Erään suomalaisen noidan muotokuva-tutkimus Saaga Laakson wicca-identiteetistä*. Pro gradu-avhandling. Åbo: Turun yliopisto. Kulttuurien tutkimuksen laitos.
- Kalliokuusi, Virpi & Katri Seppälä (1999). Vastinetyö sanastoprojektissa. I: Kaisa Kuhmonen, Tekniikan Sanastokeskus (red.). *Toimikunnista termitalkoisiin. 25 vuotta sanastotyön asiantuntemusta*. Helsingfors: Yliopistopaino. 62–71.
- Krabbe, Katariina (2004). *Miten minusta tuli noita*. Uuspakanuutta harjoittavien naisten elämäkertomukset Internetin kotisivuilla. Pro gradu-avhandling. Helsingfors: Helsingin yliopisto. Kulttuurien tutkimuksen laitos.
- Kyrkans forskningscentral (2013). *Karhun kansa*. [online]. [Citerat 17.3.2015]. Tillgänglig: <http://www.uskonnot.fi/yhteisot/view.php?orgId=1139>
- Laurén, Christer; Myking, Jihan & Heribert Picht (1997). *Terminologi som vetenskapsgren*. Lund: Studentlitteratur.
- Nissilä, Niina & Anita Nuopponen (2012). Terminologin näkökulma synonymiaan [online]. [Citerat 5.2. 2015]. Tillgänglig: http://www.vakki.net/publications/2012/VAKKI2012_Nissila&Nuopponen.pdf
- Nuopponen, Anita & Nina Pilke (2010). *Ordning och reda. Terminologilära i teori och praktik*. Stockholm: Norstedts.
- Nuopponen, Anita (2000). Satelliter och system – att integrera begreppssystem i terminologiarbetet. I: Nuopponen Anita, Toft, Bertha & Johan Myking (red.). *I terminologins tjänst: festskrift för Heribert Picht på 60-årsdagen*. Vaasan yliopiston julkaisuja, Selvityksiä ja raportteja, 1238-7188; 59
- Nurmi, Kitty (2004). *"Kaikki wiccalaiset ovat noitia, mutta kaikki noidat eivät ole wiccoja"*. Wiccalaisuuden monimuotoisuudesta, uskonnonharjoittajien identiteeteistä ja sijoittumisesta yhteiskuntaan ja laajempaan uskonnolliseen kenttään. Pro gradu-avhandling. Åbo: Turun yliopisto. Kulttuurien tutkimuksen laitos.
- Nykänen, Olli (1999). Sanastoprojektin vaiheet. I: Kaisa Kuhmonen, Tekniikan Sanastokeskus (red.). *Toimikunnista termitalkoisiin. 25 vuotta sanastotyön asiantuntemusta*. Helsingfors: Yliopistopaino. 77–90.
- Office for national statistics (2011). *2011 Census: QS210EW Religion (detailed), local*

authorities in England and Wales [Excel-dokument]. [Citerat 23.10.2015].
Tillgänglig: http://www.ons.gov.uk/ons/publications/re-reference-tables.html?newquery=*&newoffset=25&pageSize=25&edition=tcm%3A77-286262

- Onn (2014). *Några viktiga ord* [online]. [Citerat 13.11.2014]. Tillgänglig:
<http://wicca.nu/vadarwicca/ordlista.html>
- Onn (2016). *Svenska coven och grupper* [online]. [Citerat 15.2.2016]. Tillgänglig:
<http://www.wicca.nu/coven.html>
- Onn (2019). ”*En Wiccas handbok*”. En ung wiccans guide till en kritisk läsning.
[webbartikel, bokrecension]. [Citerat 10.5.2019]. Tillgänglig:
<http://wicca.nu/bocker/enwiccashandbok.html>
- Rogström, Lena & Landqvist, Hans (2015). Ett tidigt försök att etablera en svensk juridisk vokabulär? Lexikaliska och fackspråkliga perspektiv på en juridisk handbok från 1674. I: Rellstab, Daniel & Nestori Siponkoski (red.) *Rajojen dynamiikkaa, Gränsernas dynamik, Borders under Negotiation, Grenzen und ihre Dynamik*. VAKKI-symposiumi XXXV 12.–13.2.2015. VAKKI Publications 4. Vaasa. 199–208.
- Sabin, Thea (2010). *Wicca for beginners. Fundamentals of philosophy and practice*. Uppaga 7. Woodbury: Llewellyn Publications.
- Sager, Juan (1996). *A practical course in terminology processing*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Seppälä, Halla (2013). *Pakanamaan kartta: uuspakanallisuus Suomessa*. Helsingfors: Helsingfors universitet.
- Seppälä, Katri (1999). Asiantuntijat ja terminologi kohtaavat sanastoprojektissa. I: Kaisa Kuhmonen, Tekniikan Sanastokeskus (red.). *Toimikunnista termitalkoisiin. 25 vuotta sanastotyön asiantuntemusta*. Helsingfors: Yliopistopaino. 72–76.
- Sohlberg, Jussi (2001) Moderni magia länsimaissa. I: Niemelä, Jussi (red.). *Vanhat jumalat uudet tulkinnat. Näköala uusiin uskontoihin Suomessa*. Helsingfors: Helsingfors universitet. 209–222.
- Sohlberg, Jussi (2005). Okkultismin ja magian elpyminen läntisessä maailmassa – wiccan aatehistoria. Titus Hjelm (red.) *Mitä wicca on?* Helsingfors: Gummerus. 51–78.
- Stenvall, Elisa (1999). Vierassanoilla sijansa. I: Kaisa Kuhmonen, Tekniikan Sanastokeskus (red.) *Toimikunnista termitalkoisiin. 25 vuotta sanastotyön asiantuntemusta*. Helsingfors: Yliopistopaino. 58–61.
- Suonuuti, Heidi (2001). *Terminologiguide. En introduktion till terminologiarbete i*

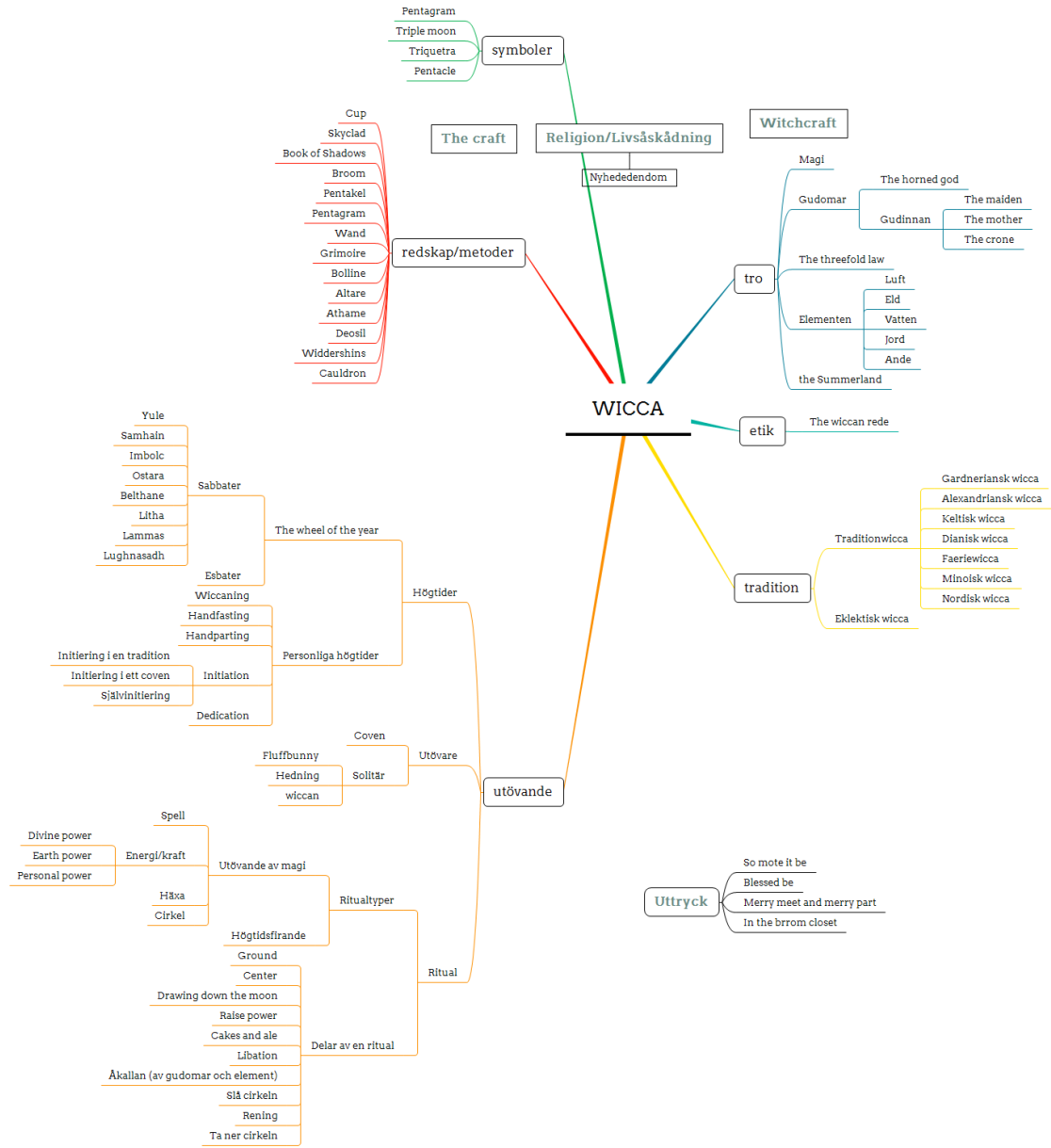
teori och praktik. Borås.

Tekniikan sanastokeskus (red.) (1988). *Sanastotyön käsikirja. Soveltavan terminologian periaatteet ja työmenetelmät*. SFS-käsikirja 50, TSK 14. Helsingfors: Helsingin standardisoimisliitto SFS.

Vehmas-Lehto, Inkeri (2010). *Termit kääntäjän näkökulmasta* [online]. [Citerat 29.1. 2015]. Tillgänglig: http://www.vakki.net/publications/2010/VAKKI2010_Vehmas-Lehto.pdf

Wüster, E (1974). Die allgemeine Terminologielehre – ein Grenzgebiet zwischen Sprachwissenschaft, Logik, Ontologie, Informatik und den Sachwissenschaften. I: *Linguistics* 199, 61–106.

BILAGA 1. Satellitmodell 4.2.2016

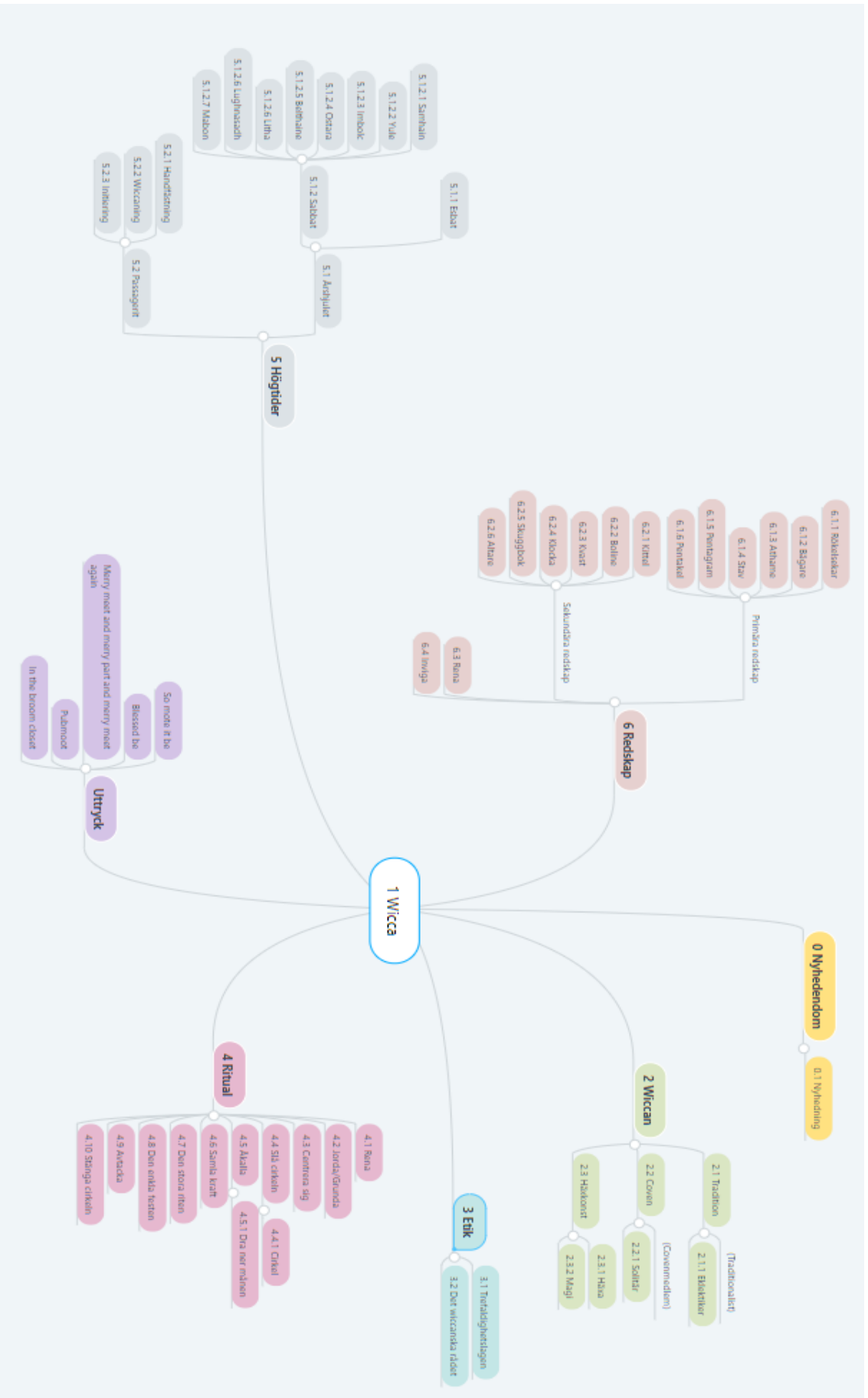

BILAGA 2. Termlista.

Slutrapport

Ordlista över wiccanska termer

Linn Wilhelmsson 2019

0 Nyhedendom (substantiv; ~en)

modern religiös representation av gamla myter, sedvänjor och folkreligioner

Fotnot: Nyhedniska religioner är till exempel wicca (se 1), druidism och asatro. Nyhedniska religioner delar i allmänhet följande värderingar: Kärlek till och vördnad för naturen, en positiv moral, erkännande av det gudomliga som överskrider kön, vördnad för livets kraft och cykler av liv och död. Kallas också för hedendom eller mera sällan paganism/neopaganism.

Avledningar: Nyhednisk ~t ~a (adjektiv)
Nyhedning (substantiv, se 0.1)

0.1 Nyhedning (substantiv; ~en, ~ar)

anhängare av en nyhednisk religion

Fotnot: Används synonymt med hedning, mera sällan pagan eller neopagan (bör undvikas). En person kan även kalla sig nyhedning utan att tillhöra en viss nyhednisk religion.

1 Wicca (substantiv; oböjlig)

naturinriktad nyhednisk religion som grundades av Gerald Gardner och ofta inkluderar utövande av magi (se 2.3.2)

Fotnot: Wicca har inspirerats av förkristna, europeiska folkreligioner. Den wiccanska tron centrerar kring en vördnad inför naturen och firandet av årstidernas gång. Magi kan vara en viktig del av utövandet men behöver inte vara det.

Avledningar: Wiccansk ~t ~a (adjektiv)
Wiccan (substantiv, se 2)

2 Wiccan (substantiv; ~en, ~er)

person som utövar religionen wicca (se 1)

Uttal: [vika:n] (jfr. Amerikan)

2.1 Tradition (substantiv; ~en, ~er)

typ av inriktning inom religionen wicca (se 1)

Fotnot: En tradition har ofta egna initieringsriter, rituella system och preferenser kring vilken gudavärld man vänder sig till. Exempel på traditioner är gardneriansk wicca, alexandriansk wicca, keltisk wicca, seaxwicca och nordisk wicca.

2.1.1 Eklektiker (substantiv; ~n, pl. ~)

wiccan som inte följer en viss wiccansk tradition

Avledningar: Eklektisk ~t ~a (adjektiv)

2.2 Coven (substantiv; ~et, pl.~, ~en)

grupp av wiccaner som utövar sin tro tillsammans

Fotnot: Samma ord används även ibland för en grupp av häxor (se 2.3.1). Rekommendationen är att endast använda denna term om wiccaner, och använda t.ex. 'häxgrupp' om andra typer av grupper.

2.2.1 Solitär (substantiv; ~en ~er)

wiccan som utövar sin tro ensam, utan ett coven (se 2.2)

Fotnot: en covenmedlem kan välja att utöva solitärt ibland.

Avledning Solitär ~t, ~a (adjektiv)

2.3 Häxkonst (substantiv; ~en, ~er)

konsten att utöva magi (se 2.3.2), ofta med anknytning till naturtro.

Fotnot: Wicca är inte detsamma som häxkonst, undvik därför att använda denna term om du talar om wicca (se 1) på ett generellt plan. Häxkonst kan även vara ett helt system av övertygelser och ett sätt att leva, men det är inte en religion i sig.

2.3.1 Häxa (substantiv; ~n, pl. häxor)

person som utövar magi (se 2.3.2) och identifierar sig som häxa

Fotnot: Termen används för personer av alla kön. Inte synonymt med wiccan (se 2). Termen har en viss känsloladdning och ska användas med eftertanke.

2.3.2 Magi (substantiv; ~n)

metod där man med hjälp av visualisering och avsikt formar och riktar naturliga energier för att åstadkomma önskade förändringar

Fotnot: Verbet som används är "utöva/utföra magi". Undvik att tala om formuler, förtrollningar eller trolleri – motsvarigheten till engelskans 'spell' kan på svenska oftast uttryckas genom termerna magi, utövande av magi

eller utförande av en ritual.

Avledningar: Magisk ~t, ~a (adjektiv)

3.1 Trefaldighetslagen (substantiv; oböjlig)

etiskt rättesnöre inom wicca (se 1) som lyder ”Allt du gör kommer tillbaka till dig trefalt”.

Fotnot: Trefaldighetslagen fungerar som rättesnöre i synnerhet i magiska sammanhang, men den gäller inte bara magi. Alla wiccaner lägger inte lika stor vikt vid lagen, och trots namnet är det inte en entydig lag.

3.2 Det wiccanska rådet (substantiv; oböjlig)

etiskt rättesnöre inom wicca (se 1) som lyder ”Gör som du vill så länge det inte skadar någon”.

Fotnot: Rådet framhäver personligt ansvar och personlig frihet och ska tillämpas av var och en, i och utanför magiska sammanhang. Rådet sammanfattar i stort den wiccanska etiken och det engelska originalet lyder ”An ye harm none, do what ye will”.

4.1 Rena (verb; ~de ~t)

se ’rena’ (6.3) i underkategorin ’redskap’.

Avledningar: Rening ~en (substantiv)

4.2 Jorda/Grunda (verb; ~de ~t)

bli medveten om sin kontakt med jorden inför en ritual

Fotnot: Jordning sker oftast före en ritual i samband med att man även centrerar sig (se 4.3). Jordning sker vanligen med hjälp av andning och meditation.

Avledningar: Jordning/Grundning ~en (substantiv)

4.3 Centrera sig (verb; ~de ~t)

fokusera sin energi och förbereda sitt sinne inför en ritual

Fotnot: Centrering sker vanligen med hjälp av visualisering och andning i samband med att man jordar/grundar.

Avledningar: Centrering ~en (substantiv)

4.4 Slå cirkeln (verb; slog, slagit)

mentalt skapa en rituell cirkel (se 4.4.1)

Fotnot: Cirkeln skapas av energi, till exempel genom att man går medsols längs cirkelns omkrets.

Avledningar: Cirkelslagning ~en (substantiv)

Undvik: Kasta cirkeln

4.4.1 Cirkel (substantiv; ~n, cirklar)

mentalt, rituellt rum där en wiccan (se 2) möter sina gudomar

Fotnot: Cirkeln är egentligen en sfär och anses ligga mellan den fysiska och den andliga världen. Ritualer utförs oftast i en cirkel.

4.5 Åkalla (verb; ~de, ~t)

inbjudan som görs till gudomar och element i början av en wiccansk ritual

Fotnot: Genom att åkalla en gudom eller ett element åkallar man samtidigt dess aspekter i sig själv. Åkallan sker oftast genom ord i form av vers eller bön, men kan också bestå av gester, musik, dans eller sång.

Avledning: Åkallan (substantiv; best. ~)

Undvik: Åkallande, Åkallning

4.5.1 Dra ner månen (verb; drog, dragit)

alternativ åkallan (se 4.5) där en wiccan andligt drar ner Gudinnan i sin kropp och låter Gudinnan tala genom sig.

Fotnot: Denna rit är relativt ovanlig och kräver erfarenhet. En variant är att dra ner solen, då man på motsvarande sätt uppfylls av Guden.

4.6 Samla kraft (verb; ~de, ~t)

dra upp magisk energi ur jorden under en ritual för att senare använda den för ett visst syfte

Fotnot: Samlande av kraft görs i synnerhet då man utför mer resultatriktad magi, t.ex. genom sång, musik eller dans.

4.7 Den stora riten (substantiv; oböjlig)

del av en wiccansk ritual som symboliserar Gudinnans och Gudens förening och fertilitet

Fotnot: Den stora riten sker ofta i samband med välsignandet av en rituell måltid, den utförs så gott som alltid symboliskt med en bågare (se 6.1.2) och en athame (se 6.1.3) genom att man långsamt sänker athamen i drycken i bågaren medan måltiden välsignas.

4.8 Den enkla festen (substantiv; oböjlig)

rituell måltid som intas för att grunda (se 4.2) energier i slutet av en ritual

Fotnot: Måltiden välsignas ofta genom den stora riten (se 4.7) och består ofta av någon form av bröd eller kakor samt vin eller juice. En del av måltiden offras ofta till gudomarna genom att man till exempel lämnar den på marken eller häller ut den någonstans.

4.9 Avtacka (verb; ~de, ~t)

säga tack och farväl till gudomar och element i slutet av en wiccansk ritual

Fotnot: Ett avtackande kan göras på många sätt, t.ex. med gester, verser eller sånger.

Avledning: Avtackande, ~t (substantiv)

4.10 Stänga cirkeln (verb; stängde, stängt)

mentalt upplösa en rituell cirkel (se 4.4.1)

Fotnot: Då en cirkel stängs sker det oftast genom att man rör sig motsols längs cirkelns omkrets och visualiserar hur den försvinner, men praxisen varierar mycket enligt bland annat tradition.

Avledningar: Cirkelstängning ~en (substantiv)

Undvik: Öppna, slut, upplös cirkeln

5.1 Årshjulet (substantiv; oböjligt)

det wiccanska året som omfattar åtta wiccanska sabbater (se 5.1.2)

5.1.1 Esbat (substantiv; ~en, ~er)

wiccansk månhögtid som oftast firas vid fullmåne

Fotnot: Synonym: månhögtid

Under denna högtid utövar wiccaner ofta mer resultatriktad magi.

Det är vanligt att man vänder sig mer till Gudinnan under detta firande.

5.1.2 Sabbat (substantiv; ~en, ~er)

wiccansk solhögtid som firas vid en bestämd tidpunkt varje år

Fotnot: Uppmärksammas för att hylla naturens gång, symboliserar solens/gudens död och återfödelse.

Fyra av sabbaterna har keltiskt ursprung (de fyra större), fyra av dem är

baserade på folkliga festivaler (de fyra mindre).

Firandet av sabbat sker antingen ensam eller med ett coven, ofta med en ritual.

5.1.2.1 Samhain (substantiv; egennamn)
wiccansk sabbat som firas runt 31.10

Fotnot: Samhain är en av de fyra större sabbaterna, och kallas även dödsfesten och allhelgona. Sabbaten fokuserar på död och återfödelse, förfäder och resor mellan världar. Gudomssymboliken fokuserar på solens/gudens död.

Uttal: [səʊ.wɪn] (ungefär ”Sãoinn”)

5.1.2.2 Yule (substantiv; egennamn)

wiccansk sabbat som firas runt 22.12

Fotnot: Yule är en av de fyra mindre sabbaterna, och kallas även vintersolstånd, midvinter och jul. Sabbaten fokuserar på ljuset i mörkret. Gudomssymboliken fokuserar på solens/gudens återfödelse och på att järnekskungen förlorar den symboliska kampen mot ekkungen (ljuset segrar över mörkret).

5.1.2.3 Imbolc (substantiv; egennamn)
wiccansk sabbat som firas runt 2.2

Fotnot: Imbolc är en av de fyra större sabbaterna och kallas också brigid och kyndelmässoafton. Sabbaten fokuserar på vårens början och det vaknande livet. Gudomssymboliken fokuserar på fruktbarhet, vårtecken och den unga gudens tillväxt.

5.1.2.4 Ostara (substantiv; egennamn)
wiccansk sabbat som firas runt 22.3

Fotnot: Ostara är en av de mindre sabbaterna, och kallas även vårdagjämning. Sabbaten fokuserar på vårens börja och det vaknande livet. Gudomssymboliken fokuserar på guden i formen av en ung man.

5.1.2.5 Beltaine (substantiv; egennamn)
wiccansk sabbat som firas runt 1.5

Fotnot: Beltaine är en av de större sabbaterna, och kallas också valborgsmässoafton. Sabbaten fokuserar på eldar, kärlek, flirtighet, fruktbarhet och sex. Gudomssymboliken fokuserar på gudens inträdande i vuxen ålder och den symboliska föreningen med gudinnan.

5.1.2.6 Litha (substantiv; egennamn)
wiccansk sabbat som firas runt 22.6

Fotnot: Litha är en av de mindre sabbaterna, och kallas även midsommar och sommarsolstånd. Sabbaten fokuserar på solen, eldar och årets längsta dag. Gudomssymboliken fokuserar på att Guden börjar träda tillbaka och att ekkungen förlorar den symboliska kampen mot järnekskungen (mörkret vinner över ljuset).

5.1.2.7 Lughnasadh (substantiv; egennamn)
wiccansk sabbat som firas runt 1.8

Fotnot: Lughnasadh är en av de större sabbaterna, och kallas också lammas. Sabbaten fokuserar på skörden, offer och spannmål. Gudomssymboliken fokuserar på att Guden är döende, offras och förlorar sin styrka.
Uttal: [loo-nə-sə] (ungefär ”loonasa” med tryck på första stavelsen)

5.1.2.8 Mabon (substantiv; egennamn)
wiccansk sabbat som firas runt 22.9

Fotnot: Mabon är en av de mindre sabbaterna, och kallas också höstdagjämning. Sabbaten fokuserar på den sista skörden, tacksägelse, överflöd och fullbordande. Gudomssymboliken fokuserar på den döende guden i form av den sista skörden.

5.2 Passagerit (substantiv; ~en, ~er)
typ av ceremoni som utförs vid viktiga personliga övergångar i livet

5.2.1 Handfästning (substantiv; ~en, ~ar)
ceremoni där wiccaner gifter sig

Fotnot: Motsvarar wiccanskt bröllop.
Avledningar: Handfästa, -fäster, ~fäst (verb)

5.2.2 Wiccaning (substantiv; ~en, ~ar)
wiccansk ceremoni för att fira att ett barn har fötts, eventuellt med en

namnceremoni

Fotnot: Termen är relativt ovanlig.

Uttal: [vika:niŋ], jfr wiccan (se 2)

Undvik: Wiccanisering

5.2.3 Initiering (substantiv; ~en, ~ar)

ceremoni som innebär att man invigs som del av religionen wicca

1. Invigning i ett coven (se 2.2) eller en tradition (se 2.1), praktiskt upptagande i gemenskapen.

Fotnot: Sker ofta enligt traditionens/covenets egna regler. Före en initiering förutsätts ofta en studieperiod på ett år och en dag.

2. Invigning i religionen wicca (se 1), då man själv inför gudomarna förklarar sitt val att bli wiccan (se 2).

Fotnot: Denna typ av initiering kallas ibland även dedikering eller självinitiering. En del wiccanska traditioner, till exempel svensk initiatorisk wicca, anser att en initiering endast kan göras av någon annan som redan är initierad.

Avledningar: Initiera, ~d, ~t (verb)

6.1.1 Rökelsekar (substantiv; ~et, ~)

wiccanskt redskap som används för att bränna rökelse under en ritual

Fotnot: Kopplas ofta samman med väderstrecket öster och luftens element.

6.1.2 Bägare (substantiv; ~en, ~)

wiccanskt redskap som symboliserar Gudinnan, används för välsignelser och för den symboliska stora riten tillsammans med athamen (se 6.1.3)

Fotnot: Kopplas ofta samman med väderstrecket väster och vattnets element.

6.1.3 Athame (substantiv; ~n, ~r)

rituell dolk som används för att rikta eller flytta energi samt för att åkalla (se 4.5)

Fotnot: Kopplas ofta samman med Guden och väderstrecket öster eller söder

samt luftens eller eldens element. En athame är ofta tveeggad med svart

skaft och används inte för att skära något fysiskt.

Uttal: [ata:mə] eller [aða:mə]

6.1.4 Stav (substantiv; ~en, ~ar)

wiccanskt redskap som används för att rikta eller flytta energi samt för att åkalla (4.5)

Fotnot: Används ofta på samma sätt som athamen, kopplas ofta samman med guden och väderstrecket öster eller söder samt luftens eller eldens element. Traditionellt sett bör en stav vara av samma längd som ägarens underarm.

Undvik: Trollspö

6.1.5 Pentagram (substantiv; ~et, ~)

femuddig stjärna omgiven av en cirkel

Fotnot: Pentagrammet är en av symbolerna för religionen wicca och finns ofta avbildad på pentakel (se 6.1.6)

6.1.6 Pentakel (substantiv; pentaklet, ~)

wiccanskt redskap som består av ett runt och platt stycke trä/metall/lera el. dyl. med ett pentagram på.

Fotnot: Kopplas ofta samman med väderstrecket norr och jordens element. Inte synonymt med pentagram (se 6.1.5), som är den symbol som oftast finns avbildad på ett pentakel.

Undvik: Femudd

6.2.1 Kittel (substantiv; ~n, kittlar)

wiccanskt redskap som kan användas för brygder, ljus och/eller spådom

Fotnot: Kitten kopplas ofta samman med Gudinnan och kan vara gjord av gjutjärn eller koppar.

6.2.2 Boline (substantiv; ~n, ~r)

wiccansk ritualkniv som kan användas i magi (se 2.3.2) och ritualer för att skära i fysiska ting

Fotnot: En boline har oftast ett vitt handtag och ett vasst blad, och används t.ex. för att skära örter.

Uttal: [boli:nə]

6.2.3 Kvast (substantiv; ~en, ~ar)

wiccanskt redskap som främst används för rening (se 4.1)

Fotnot: Under handfästningar är det vanligt att man hoppar över en kvast för att bringa lycka.

6.2.4 Klocka (substantiv; ~n, klockor)

wiccanskt redskap som kan användas för att väcka energier genom att man ringer i den

Fotnot: Vanligtvis ringer man i klockan för att markera olika delar av en ritual.

6.2.5 Skuggbok (substantiv; ~en, ~böcker)

bok som wiccaner använder som en typ av dagbok och/eller anteckningsbok

Fotnot: En skuggbok kan innehålla t.ex. ritualer, recept, sånger, dikter och minnesanteckningar.

Undvik: Bok av skuggor

6.2.6 Altare (substantiv; ~t, ~n)

fokuspunkten för det magiska arbetet i en ritual och underlaget för magiska redskap

Fotnot: Altaret står ofta i mitten, mot norr eller mot öster i den magiska cirkeln. Vad som helst med en plan yta kan vara ett altare. Ett altare kan vara permanent eller tillfälligt.

6.3 Rena (verb; ~de, ~t)

avlägsna gamla och/eller oönskade energier från ett redskap, en plats eller en person

Fotnot: Rening av redskap kan ske t.ex. genom eld, begravning i jord eller salt, eller saltvattenbad. För en plats eller person kan reningen ske med hjälp av elementen eller visualisering.

6.4 Inviga (verb; invigde, invigt)

binda ett redskap till en person, fylla det med sin energi och ge det ett syfte

Fotnot: vanligtvis renar man ett redskap innan man inviger det.

Inte att blanda ihop med initiera (se 5.2.3).

Pubmoot (substantiv, ~t, ~)
socialt evenemang där wiccaner och/eller andra nyhedningar träffas

Fotnot: Sker ofta på en pub eller ett café, kan även kallas café-moot.

LITURGISKA FRASER OCH DERAS SVENSKA MOTSVARIGHETER

So mote it be

Må detta vara/Må det bli så/Så må det bli/Må det så ske/Må det så vara (används som en avslutning eller bekräftelse)

Blessed be

Var välsignad(e) (Används som hälsning och välsignelsefras)

Merry meet and merry part and merry meet again

Väl mött(a) (Används både som farväl- och välkomstfras).
Alternativt: "Lyckliga mötas vi, lyckliga går vi och lyckliga är vi när vi mötas igen".

In the broom closet

I kvastskåpet eller (fi.sv.) kvastskrubben (Används om en person som inte är öppen med sin wiccanska/nyhedniska tro)